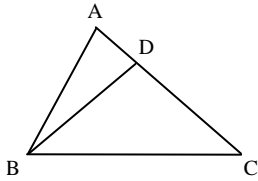

**ALİ TƏHSİL MÜƏSSISƏLƏRİNİN BAKALAVRİAT SƏVİYYƏSİNƏ 24 MAY
2026-Cİ İL TARİXİNDƏ 2-Cİ İXTİSAS QRUPU ÜZRƏ KEÇİRİLƏN QƏBUL
İMTAHANINDA İSTİFADƏ OLUNAN TEST TAPŞIRIQLARININ İZAHI**

Riyaziyyat

- A variantı 1 sayılı test tapşırığı**
B variantı 4 sayılı test tapşırığı
C variantı 4 sayılı test tapşırığı
D variantı 7 sayılı test tapşırığı

ABC üçbucağında $AB = BD$, $AC = BC$, $AD = 3$, $DC = 9$ olarsa, ABC üçbucağının perimetrini tapın.

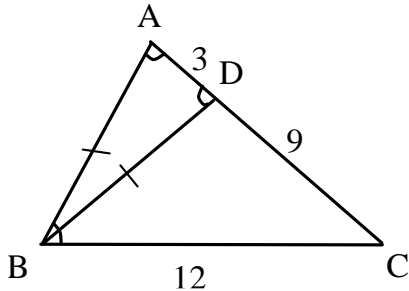

- A) 24   B) 30   C) 32   D) 19   E) 20

Mövzu: Hərəkət. Oxşarlıq

Sınıf: 8

İzah: $AB=BD$ olduğundan $\triangle ABD$ -də $\angle BAD = \angle BDA$. Eyni ilə $AC=BC$ şərtindən $\triangle ABC$ -də $\angle BAC = \angle CBA$.

İki bucağın bərabərliyindən $\triangle ABD \sim \triangle ACB$. Oxşarlıqdan

$$\frac{AB}{AC} = \frac{AD}{AB}, \frac{AB}{3+9} = \frac{3}{AB}, AB^2 = 36, AB = 6$$

Onda $P_{\triangle ABC} = 12 + 12 + 6 = 30$

Doğru cavab: 30

- A variantı 2 sayılı test tapşırığı**
B variantı 12 sayılı test tapşırığı
C variantı 9 sayılı test tapşırığı
D variantı 2 sayılı test tapşırığı

ABC üçbucağında $AB=5$, $BC=12$ və $\angle B = 90^\circ$ olarsa,

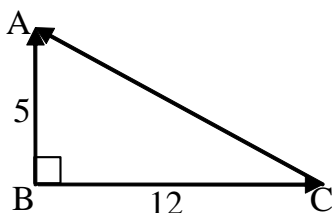
$$|\vec{BA} - \vec{BC}| \text{-ni tapın.}$$

- A) 7   B) 5   C) 13   D) 14   E) 17

Mövzu: Vektorlar. Koordinatlar metodu

Sınıf: 9

İzah:

$$|\vec{BA} - \vec{BC}| = |\vec{CA}| = \sqrt{5^2 + 12^2} = 13$$

Doğru cavab: 13

- A variantı 3 sayılı test tapşırığı**
B variantı 14 sayılı test tapşırığı
C variantı 1 sayılı test tapşırığı
D variantı 19 sayılı test tapşırığı

a parametrisinin hansı qiymətində $ax^2 - 9x + 3a + 4 = 0$ tənliyinin kökləri qarşılıqlı tərs ədədlər olar?

- A) -2   B) -1   C) 2   D) 3   E) 1

Mövzu: Birdəyişənli tənliklər və məsələlər

Sınıf: 8

İzah:

Tənliyin köklərinin qarşılıqlı tərs ədədlər olması üçün onların hasilini 1-ə bərabər olmalıdır. Viyet teoreminə əsasən

$$x_1 \cdot x_2 = \frac{3a+4}{a} = 1, 3a+4=a, a=-2 \text{ olur.}$$

Doğru cavab: -2

- A variantı 4 sayılı test tapşırığı**
B variantı 6 sayılı test tapşırığı
C variantı 22 sayılı test tapşırığı
D variantı 15 sayılı test tapşırığı

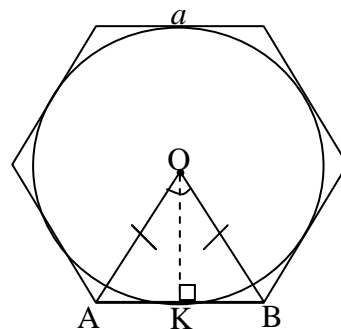
Perimetri 24 sm olan düzgün altıbucaqlının daxilinə çəkilmiş çevrənin radiusunu tapın.

- A) 3 sm   B) 4 sm   C) $\sqrt{3}$ sm
D) $2\sqrt{3}$ sm   E) 2 sm

Mövzu: Çevrə və dairə

Sınıf: 9

İzah:

Düzgün altıbucaqlının tərəfinin

$$\text{uzunluğu } a = \frac{24}{6} = 4.$$

$\angle AOB = 60^\circ$ və $OA=OB=r$. Onda $\triangle AOB$ –bərabərtərəflidir və OK bu üçbucağın hündürlüyü olur.

$$OK = h = \frac{a\sqrt{3}}{2} = r. \text{ Onda daxilinə çəkilmiş}$$

$$\text{çevrənin radiusu isə } r = \frac{a\sqrt{3}}{2} = \frac{4\sqrt{3}}{2} = 2\sqrt{3}$$

Doğru cavab: $2\sqrt{3}$ sm

A variantı 5 sayılı test tapşırığı

B variantı 10 sayılı test tapşırığı

C variantı 6 sayılı test tapşırığı

D variantı 20 sayılı test tapşırığı

k -nın hansı ən böyük tam qiymətində

$f(x) = x^2 + 2(k-5)x + k^2$ parabolasının təpə nöqtəsi IV rübdə yerləşər?

- A) 2   B) 1   C) -3   D) -4   E) 4

Mövzu: Funksiyalar və qrafiklər

Sınıf: 9

İzah: $y = ax^2 + bx + c$ parabolasının təpə nöqtələrinin

$(m; n)$ koordinatları $m = -\frac{b}{2a}, n = -\frac{D}{4a}$ düsturlarından

tapıldığından onun IV rübdə yerləşməsi üçün $m > 0, n < 0$

olmalıdır. Onda $f(x) = x^2 + 2(k-5)x + k^2$ parabolasında

$$m = -\frac{2(k-5)}{2 \cdot 1} = 5 - k > 0,$$

$$k < 5$$

$$n = -\frac{(2(k-5))^2 - 4 \cdot 1 \cdot k^2}{4 \cdot 1} = -(k-5)^2 + k^2 =$$

$$= 10k - 25 < 0,$$

$$k < 2,5$$

$k < 5$ və $k < 2,5$ bərabərsizliklərin kəsişməsindən

$k < 2,5$ alınır və k -nın ən böyük tam qiyməti 2 olur.

Doğru cavab: 2

A variantı 6 sayılı test tapşırığı

B variantı 19 sayılı test tapşırığı

C variantı 19 sayılı test tapşırığı

D variantı 5 sayılı test tapşırığı

Düz prizmanın oturacağı diaqonalları 12 sm və 16 sm olan rombdu. Prizmanın yan səthinin sahəsi 320 sm² olarsa, onun hündürlüyünü tapın.

- A) 9 sm   B) 8 sm   C) 4 sm   D) 6 sm   E) 3 sm

Mövzu: Çoxüzümlər, onların səthi və həcmi

Sınıf: 10

İzah: Rombun diaqonallarını d_1, d_2 , tərəfini a ilə işarə

etdikdə $d_1^2 + d_2^2 = 4a^2$ -dan $a=10$, perimetri $P_{ot}=40$ alınır.

Onda $S_{yan}=P_{ot} \cdot h$ düsturundan $320 = 40 \cdot h, h = 8$ sm.

Doğru cavab: 8 sm

A variantı 7 sayılı test tapşırığı

B variantı 22 sayılı test tapşırığı

C variantı 12 sayılı test tapşırığı

D variantı 21 sayılı test tapşırığı

$$f(x) = \frac{1}{(2x+3)^5} \text{ funksiyası üçün } f'(-1) \text{ -i hesablayın.}$$

- A) 2   B) 10   C) -2   D) 5   E) -10

Mövzu: Törəmə və tətbiqləri

Sınıf: 11

İzah:

$$f'(x) = \left(\frac{1}{(2x+3)^5} \right)' = ((2x+3)^{-5})' = -5 \cdot 2 \cdot (2x+3)^{-6} =$$

$$= -\frac{10}{(2x+3)^6} \quad \text{və}$$

$$f'(-1) = -\frac{10}{(-2+3)^6} = -10 \text{ olur.}$$

Doğru cavab: -10

A variantı 8 sayılı test tapşırığı

B variantı 13 sayılı test tapşırığı

C variantı 14 sayılı test tapşırığı

D variantı 1 sayılı test tapşırığı

Doğuranı $5\sqrt{2}$, ox kəsiyinin sahəsi 25 olan konusun tam səthinin sahəsini tapın.

A) $25\pi(\sqrt{2}+2)$ B) $25\pi(\sqrt{2}+1)$ C) $50\pi(\sqrt{2}+2)$

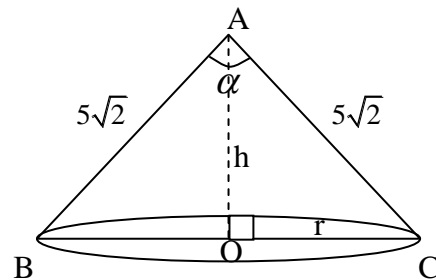
D) $50\pi(\sqrt{2}+1)$ E) $25\pi(2\sqrt{2}+1)$

Mövzu: Fırlanma cisimləri

Sınıf: 11

$$\text{İzah: } S_{\Delta ABC} = \frac{1}{2} \cdot (5\sqrt{2})^2 \sin \alpha = 25$$

$\sin \alpha = 1$ alınır. Onda $\alpha = 90^\circ$.

Deməli, ox kəsiyi bərabəryanlı düzbucaqlı üçbucaqdır. Onda

ΔAOC -də $\angle ACO = \angle CAO = 45^\circ$, $AO = OC = 5$,
yəni $h = r = 5$.

$$S_{ot} = \pi r^2 = 25\pi, \quad S_{yan} = \pi r l = 25\sqrt{2}\pi,$$

$$S_{tam} = S_{ot} + S_{yan} = 25\pi(\sqrt{2} + 1)$$

Doğru cavab: $25\pi(\sqrt{2} + 1)$

- A variantı 9 sayılı test tapşırığı
 B variantı 2 sayılı test tapşırığı
 C variantı 15 sayılı test tapşırığı
 D variantı 13 sayılı test tapşırığı

Yarışda 150 oğlan və 50 qız iştirak edir. Oğlanlar bütün iştirakçıların neçə faizini təşkil edir?
 A) 80% B) 75% C) 25% D) 45% E) 20%

Mövzu: Faiz, nisbət, tənəsüb

Sınıf: 6

İzah: Yarışda cəmi $150+50=200$ iştirakçı olduğundan 150

$$\text{oğlan onların } \frac{150}{200} \cdot 100\% = 75\% \text{ - ni təşkil edir.}$$

Doğru cavab: 75%

- A variantı 10 sayılı test tapşırığı
 B variantı 11 sayılı test tapşırığı
 C variantı 8 sayılı test tapşırığı
 D variantı 11 sayılı test tapşırığı

$\frac{3}{b^5} = \frac{1}{a^4}$ olarsa, b^5 -ni a ilə ifadə edin.

- A) $a^{\frac{3}{4}}$ B) $a^{\frac{2}{9}}$ C) $a^{\frac{1}{2}}$ D) $a^{\frac{2}{5}}$ E) $a^{\frac{1}{6}}$

Mövzu: Kvadrat köklər. Həqiqi üstlü qüvvət

Sınıf: 9

İzah: $b^{\frac{6}{5}} = (b^{\frac{3}{5}})^2 = (a^{\frac{1}{4}})^2 = a^{\frac{2}{4}} = a^{\frac{1}{2}}$

Doğru cavab: $a^{\frac{1}{2}}$

- A variantı 11 sayılı test tapşırığı
 B variantı 5 sayılı test tapşırığı
 C variantı 11 sayılı test tapşırığı
 D variantı 8 sayılı test tapşırığı

a və b parametrlərinin hansı qiymətində $\begin{cases} 2x - 3y = a, \\ 3x + 4y = b \end{cases}$

tənliklər sisteminin həlli $(2; -3)$ cütü olar?

- A) $a = 13, b = -6$ B) $a = -5, b = 6$
 C) $a = -5, b = 18$ D) $a = 7, b = 15$
 E) $a = -13, b = 6$

Mövzu: Tənliklər sistemi

Sınıf: 7

İzah: Tənliklər sisteminin həlli $(2; -3)$ olduğundan $x = 2, y = -3$ qiymətlərini tənliklər sistemində nəzərə

$$\text{aldıqda } \begin{cases} 2 \cdot 2 - 3 \cdot (-3) = a \\ 3 \cdot 2 - 3 \cdot 4 = b \end{cases} \text{ buradan } a = 13, b = -6$$

almır.

Doğru cavab: $a = 13, b = -6$

- A variantı 12 sayılı test tapşırığı
 B variantı 21 sayılı test tapşırığı
 C variantı 13 sayılı test tapşırığı
 D variantı 12 sayılı test tapşırığı

$a = {}_{10}P_3 \cdot {}_7P_7 + 225$ ədədinin 100-ə bölünməsindən alınan qalığı tapın.

- A) 43 B) 75 C) 53 D) 25 E) 32

Mövzu: Birləşmələr nəzəriyyəsi

Sınıf: 9

İzah:

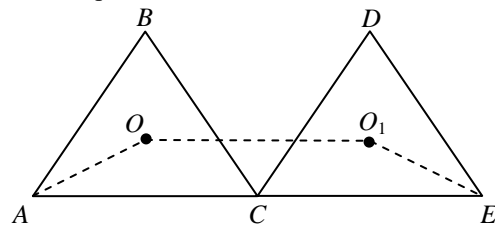
$$\begin{aligned} a &= {}_{10}P_3 \cdot {}_7P_7 + 225 = \frac{10!}{(10-3)!} \cdot 7! + 225 = \\ &= 10! + 225 = 10 \cdot 9 \cdot 8 \cdot 7 \cdot 6 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 + 225 = \\ &= 9 \cdot 8 \cdot 7 \cdot 6 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 100 + 225 \end{aligned}$$

Bu cəmdə birinci toplananın 100-ə bölünməsindən alınan qalıq 0, ikinci toplananın 100-ə bölünməsindən alınan qalıq 25-dir. Bu halda cəmin 100-ə bölünməsindən alınan qalıq $0+25=25$ alınır.

Doğru cavab: 25

- A variantı 13 sayılı test tapşırığı
 B variantı 17 sayılı test tapşırığı
 C variantı 20 sayılı test tapşırığı
 D variantı 4 sayılı test tapşırığı

ABC və CDE konqruent bərabərtərəfli üçbucaqlarında O və O_1 medianların kəsişmə nöqtəsidir. C nöqtəsi AE parçası üzərində, $BO = 4\sqrt{3}$ olarsa, AOO_1E trapesiyasının orta xəttini tapın.

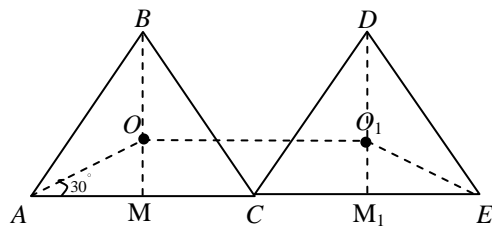

- A) 22 B) 17 C) 16 D) 15 E) 18

Mövzu: Çoxbucaqlılar. Dördbucaqlılar

Sınıf: 8

İzah: I üsul:

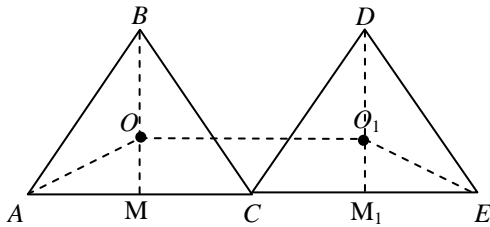
O nöqtəsi ABC üçbucağının medianlarının kəsişmə nöqtəsi olduğundan $AO = BO = 4\sqrt{3}$. $\angle OAM = 30^\circ$ olduğundan $OM = 2\sqrt{3}$, $AM = 2\sqrt{3} \cdot \sqrt{3} = 6$ -dır. Onda $AC = 2AM = 12$.

Onda AOO_1E trapesiyasında $OO_1 = MM_1 = 12$,

$$AE = 2 \cdot 12 = 24, \text{ orta xətti } \frac{12 + 24}{2} = 18 \text{ olur.}$$

II üsul :

O və O_1 uyğun üçbucaqların medianlarının kəsişmə nöqtələri olduğundan $\triangle ABC$ -də

$$BO = \frac{2}{3}BM = \frac{2}{3}h$$

$$h = \frac{3}{2} \cdot BO = \frac{3}{2} \cdot 4\sqrt{3} = 6\sqrt{3}$$

$$h = \frac{a\sqrt{3}}{2} \Rightarrow AB = a = \frac{2h}{\sqrt{3}} = \frac{2 \cdot 6\sqrt{3}}{\sqrt{3}} = 12 \text{ və}$$

$$MC = \frac{a}{2}, CM_1 = \frac{a}{2}$$

$OO_1 = MM_1 = a = 12$. Deməli, AOO_1E trapesiyasının orta

xətti $\frac{OO_1 + AE}{2} = \frac{12 + 2 \cdot 12}{2} = 18$

Doğru cavab: 18

- A variantı 14 sayılı test tapşırığı
 B variantı 1 sayılı test tapşırığı
 C variantı 16 sayılı test tapşırığı
 D variantı 22 sayılı test tapşırığı

$y = 3^{2-5|x+2|}$ funksiyasının qiymətlər çoxluğunu tapın.

- A) (0; 9]   B) (0; 27]   C) [1; 9)
 D) $\left(\frac{1}{9}; 9\right]$ E) [9; +∞)

Mövzu: Üstlü və loqarifmik funksiyalar

Sinif: 10

İzah: x -in istənilən qiymətində $|x+2| \geq 0, -5|x+2| \leq 0$

olduğundan $2-5|x+2|$ ifadəsinin qiymətləri $(-\infty; 2]$

aralığında dəyişir. Üstlü funksiyanın qiymətlər

çoxluğunun $(0; +\infty)$ və $y = 3^{2-5|x+2|}$ funksiyasının ən

böyük qiymətinin $3^2 = 9$ olduğunu nəzərə aldıqda

funksiyanın qiymətlər çoxluğu $(0; 9]$ olar.

Doğru cavab: (0; 9]

- A variantı 15 sayılı test tapşırığı
 B variantı 15 sayılı test tapşırığı
 C variantı 10 sayılı test tapşırığı
 D variantı 14 sayılı test tapşırığı

$f(x) = 12x^5$ funksiyasının ibtidai funksiyalarının ümumi şəklini tapın.

- A) $x^6 + C$ B) $30x^4 + C$ C) $2x^6 + C$
 D) $x^5 + C$ E) $30x^6 + C$

Mövzu: İbtidai funksiya və integral

Sinif: 11

İzah: $f(x) = 12x^5$ -in ibtidai funksiyalarının ümumi şəkli

$$F(x) = \frac{12x^6}{6} + C = 2x^6 + C \text{ olar.}$$

Doğru cavab: $2x^6 + C$

- A variantı 16 sayılı test tapşırığı
 B variantı 7 sayılı test tapşırığı
 C variantı 18 sayılı test tapşırığı
 D variantı 16 sayılı test tapşırığı

Ümumi həddi $a_n = \frac{5n+3}{3-2n}$ olan (a_n) ardıcılığının 9-cu həddini hesablayın.

- A) $-\frac{16}{5}$ B) 8   C) $\frac{16}{5}$ D) $\frac{5}{3}$ E) -8

Mövzu: Ədədi ardıcılıqlar. Silsilələr.

Sinif: 9

İzah: $a_9 = \frac{5 \cdot 9 + 3}{3 - 2 \cdot 9} = \frac{48}{-15} = -\frac{16}{5}$

Doğru cavab: $-\frac{16}{5}$

- A variantı 17 sayılı test tapşırığı
 B variantı 16 sayılı test tapşırığı
 C variantı 17 sayılı test tapşırığı
 D variantı 18 sayılı test tapşırığı

Uyğun tərəfləri paralel olan bucaqlardan biri digərindən 42° kiçikdir. Böyük bucağın dərəcə ölçüsünü tapın.

- A) 66° B) 111° C) 132° D) 122° E) 57°

Mövzu: Həndəsənin əsas anlayışları

Sinif: 7

İzah: Uyğun tərəfləri paralel olan bucaqlar şərtə görə

bərabər deyil. Deməli, onların cəmi 180° -dir. Böyük bucağın dərəcə ölçüsü x ilə işarə etdikdə, kiçik bucaq $x - 42^\circ$ olar. Onda $x + x - 42^\circ = 180^\circ$, buradan $x = 111^\circ$

Doğru cavab: 111°

- A variantı 18 sayılı test tapşırığı
 B variantı 18 sayılı test tapşırığı
 C variantı 5 sayılı test tapşırığı
 D variantı 6 sayılı test tapşırığı

$m \in N, n \in N$ və $3^{16+5m} \cdot 7^{4+3n}$ hasilinin sonuncu rəqəmi 1 olarsa, $(m+n)$ cəminin ən kiçik qiymətini tapın.

- A) 2   B) 6   C) 4   D) 3   E) 5

Mövzu: Natural ədədlər

Sinif: 6

İzah: $m \in N, n \in N$ üçün $3^{16+5m} \cdot 7^{4+3n}$ ifadəsini

vuruqlarına ayırdıqda,

$$3^{16+5m} \cdot 7^{4+3n} = 3^{16} \cdot 3^{5m} \cdot 7^4 \cdot 7^{3n} \text{ alarıq.}$$

Əvvəlcə hasilin son rəqəmi haqda fikir irəli sürmək üçün

3 və 7-in qüvvətlərinin son rəqəmləri müəyyən olunmalıdır.

3-ün qüvvətləri	7-in qüvvətləri
$3^1 = 3$ (sonu 3 ilə bitir)	$7^1 = 7$ (sonu 7 ilə bitir)
$3^2 = 9$ (sonu 9 ilə bitir)	$7^2 = 49$ (sonu 9 ilə bitir)
$3^3 = 27$ (sonu 7 ilə bitir)	$7^3 = 49 \cdot 7$ (sonu 3 ilə bitir)
$3^4 = 81$ (sonu 1 ilə bitir)	$7^4 = 49 \cdot 49$ (sonu 1 ilə bitir)

$3^{16} = (3^4)^4$ və 7^4 sonu 1 olan qiymət aldığından verilmiş hasilin 1 ilə bitməsi üçün $3^{5m} \cdot 7^{3n}$ hasilin 1 ilə bitməlidir. Bu 3^{5m} və 7^{3n} -in qiymətlərinin son rəqəmləri uyğun olaraq (3 və 7), (7 və 3), (9 və 9), (1 və 1) olduqda mümkündür. Son rəqəmlərin belə olması üçün $5m$ və $3n$ -in 4-ə bölünməsindən alınan qalıq eyni, yəni (1 və 1), (2 və 2), (3 və 3) olmalı, yaxud $5m$ və $3n$ 4-ə qalıqsız bölünməlidir. (m;n) cütləri (1,1), (1,2), (2, 1) olduqda $5m$ və $3n$ -in 4-ə bölünməsindən alınan qalıqlar fərqlidir. Deməli, verilmiş hasilin son rəqəminin 1 olması üçün (m və n)-in ən kiçik qiymətləri uyğun olaraq (1 və 3), (2 və 2), (3 və 1) və (4 və 4); $m+n$ cəmi isə $1+3=4$, $2+2=4$, $3+1=4$, $4+4=8$ olur. Beləliklə $m+n$ cəminin ən kiçik qiyməti 4-ə bərabərdir.

Doğru cavab: 4

A variantı 19 sayılı test tapşırığı

B variantı 9 sayılı test tapşırığı

C variantı 2 sayılı test tapşırığı

D variantı 10 sayılı test tapşırığı

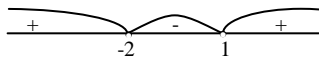
$\lg^2 x + \lg x > 2$ bərabərsizliyini həll edin.

- A) (0; 10)   B) $\emptyset$ C) (0; 0,1)
D) (0; 1) $\cup$ (10; $+\infty$)   E) (0; 0,01) $\cup$ (10; $+\infty$)

Mövzu: Üstlü, loqarifmik tənliklər və bərabərsizliklər

Sınıf: 10

İzah: $\lg x = t$ əvəzləməsi etdikdə ($x > 0$), $t^2 + t - 2 > 0$ bərabərsizliyi alınır. İntervallar üsulu ilə həll edib sifirlərinin -2 və 1 olduğunu nəzərə aldıqda,

$$\lg x < -2 \Rightarrow \begin{cases} x < 0,01 \\ x > 0 \end{cases} \quad \text{və ya} \quad \lg x > 1 \Rightarrow \begin{cases} x > 10 \\ x > 0 \end{cases}$$

bərabərsizliklər sistemlərinin həlli alınır. Onda verilən bərabərsizliyin həlli alınmış bərabərsizliklər sistemlərinin həllərinin birləşməsi, yəni $(0; 0,01) \cup (10; +\infty)$ ümumi həlli alınır.

Doğru cavab: $(0; 0,01) \cup (10; +\infty)$

A variantı 20 sayılı test tapşırığı

B variantı 8 sayılı test tapşırığı

C variantı 7 sayılı test tapşırığı

D variantı 9 sayılı test tapşırığı

$\frac{(1-2i)(3+i)}{2-i}$ ifadəsini sadələşdirin (i – xəyali vahiddir).

A) $5-5i$ B) $3-i$ C) $5+5i$
D) $1-i$ E) $-2+i$

Mövzu: Kompleks ədədlər

Sınıf: 11

İzah:

$$\frac{(1-2i)(3+i)}{2-i} = \frac{3+i-6i+2}{2-i} = \frac{5(1-i)}{2-i} = \frac{5(1-i)(2+i)}{(2-i)(2+i)} = \frac{5(2+i-2i+1)}{5} = 3-i$$

Doğru cavab: $3-i$

A variantı 21 sayılı test tapşırığı

B variantı 20 sayılı test tapşırığı

C variantı 21 sayılı test tapşırığı

D variantı 17 sayılı test tapşırığı

Həmsilər kəsişən iki müstəvi arasındakı bucağın dərəcə ölçüsü ola **bilməz?**

- I. 96° II. 84° III. 64° IV. 116° V. 100°

- A) I, IV və V   B) I, III və V   C) II, IV və V
D) I, II və III   E) II, III və IV

Mövzu: Fəzada düz xətlər və müstəvilər.

Sınıf: 10

İzah: Kəsişən iki müstəvi arasındakı bucaq onların kəsişməsi zamanı alınan ikiüzlü bucaqların qiymətə kiçiyi götürüldüyündən, onun dərəcə ölçüsü 90° -dən böyük ola bilməz. Deməli, 96° , 116° , 100° ola bilməz.

Doğru cavab: 96° , 116° , 100°

A variantı 22 sayılı test tapşırığı

B variantı 3 sayılı test tapşırığı

C variantı 3 sayılı test tapşırığı

D variantı 3 sayılı test tapşırığı

$\frac{|x-2| \cdot 5^{-7x+3} \cdot (x^2 - x + 5)}{(x-1)^2} \leq 0$ bərabərsizliyini həll edin.

- A) $(-\infty; 1) \cup (1; +\infty)$ B) $(-\infty; 2) \cup (2; +\infty)$
C) $(-\infty; +\infty)$ D) $\{2\}$ E) $\{5\}$

Mövzu: Bərabərsizliklər və bərabərsizliklər sistemi

Sınıf: 10

İzah: x -in istənilən qiymətində $|x-2| \geq 0$, $5^{-7x+3} > 0$, $D < 0$ olduqda $(x^2 - x + 5) > 0$ və $x \neq 1$ olduqda $(x-1)^2 > 0$ bərabərsizlikləri ödənilir. Ona görə də verilən bərabərsizlik yalnız $|x-2|=0$ olduqda doğrudur. Yəni bərabərsizliyin yeganə həlli $x=2$ olur.

Doğru cavab: $\{2\}$

A variantı 23 sayılı test tapşırığı

B variantı 23 sayılı test tapşırığı**C variantı 23 sayılı test tapşırığı****D variantı 23 sayılı test tapşırığı**

ABC üçbucağının B iti bucaq tərəbindən BD medianı çəkilib.

$AB=2$ sm, $BC = 2\sqrt{2}$ sm və $\angle CBD=30^\circ$ olarsa, ABC bucağının dərəcə ölçüsünü tapın.

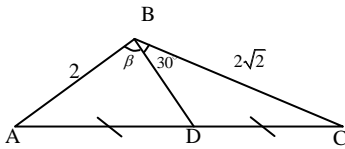
Mövzu: Fiqurların sahəsi**Sınıf:** 9**İzah:** Medianın xassəsindən $S_{\triangle ABD} = S_{\triangle CBD}$

və üçbucağın sahəsinin $S = \frac{1}{2} ab \sin \alpha$ düsturundan:

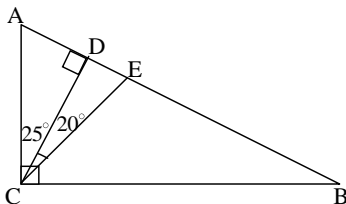
$$\frac{1}{2} \cdot 2 \cdot BD \sin \beta = \frac{1}{2} \cdot 2\sqrt{2} \cdot BD \sin 30^\circ$$

$$\sin \beta = \frac{\sqrt{2}}{2}, \beta = 45^\circ$$

Onda $\angle ABC = 45^\circ + 30^\circ = 75^\circ$

Doğru cavab: 75**A variantı 24 sayılı test tapşırığı****B variantı 25 sayılı test tapşırığı****C variantı 26 sayılı test tapşırığı****D variantı 26 sayılı test tapşırığı**

Düzbucaqlı üçbucağın düz bucaq tərəbindən çəkilən hündürlüyü və tən böləni arasındakı bucaq 20° olarsa, bu üçbucağın böyük iti bucağının dərəcə ölçüsünü tapın.

Mövzu: Üçbucaqlar**Sınıf:** 7**İzah:**

$CD \perp AB$, CE - tən böləndir. Onda

$$\angle ECA = \angle ECB = 45^\circ, \angle DCE = 20^\circ$$

Deməli, $\angle DCA = 45^\circ - 20^\circ = 25^\circ$

onda $\triangle ACD$ düzbucaqlı üçbucağından

$$\angle CDA = 90^\circ - 25^\circ = 65^\circ \text{ və } \angle ABC = 25^\circ$$

Yəni böyük iti bucağın dərəcə ölçüsü 65° -dir.

Doğru cavab: 65**A variantı 25 sayılı test tapşırığı****B variantı 26 sayılı test tapşırığı****C variantı 24 sayılı test tapşırığı****D variantı 25 sayılı test tapşırığı**

$\frac{\cos x}{1 - \sin x} = 0$ tənliyinin $[-2\pi; 4\pi]$ parçasında neçə həlli var?

Mövzu: Triqonometrik tənliklər**Sınıf:** 10**İzah:**

$$\frac{\cos x}{1 - \sin x} = 0 \Rightarrow \begin{cases} \cos x = 0 \\ 1 - \sin x \neq 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \cos x = 0 \\ \sin x \neq 1 \end{cases} \Rightarrow \Rightarrow \sin x = -1,$$

Onda tənliyin $[-2\pi; 4\pi]$ parçasında 3 həlli $\left\{-\frac{\pi}{2}; \frac{3\pi}{2}; \frac{7\pi}{2}\right\}$

olur.

Doğru cavab: 3**A variantı 26 sayılı test tapşırığı****B variantı 24 sayılı test tapşırığı****C variantı 25 sayılı test tapşırığı****D variantı 24 sayılı test tapşırığı**

$\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{8}} \frac{\cos^2 4x}{1 - \sin 4x}$ -i hesablayın.

Mövzu: Funksiyanın limiti**Sınıf:** 11**İzah:**

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{8}} \frac{\cos^2 4x}{1 - \sin 4x} &= \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{8}} \frac{1 - \sin^2 4x}{1 - \sin 4x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{8}} \frac{(1 - \sin 4x)(1 + \sin 4x)}{1 - \sin 4x} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{8}} (1 + \sin 4x) = 1 + \sin \frac{\pi}{2} = 1 + 1 = 2 \end{aligned}$$

Doğru cavab: 2**A variantı 27 sayılı test tapşırığı****B variantı 27 sayılı test tapşırığı****C variantı 27 sayılı test tapşırığı****D variantı 27 sayılı test tapşırığı**

$\alpha \in \left[0; \frac{\pi}{2}\right]$ olarsa, uyğunluğu müəyyən edin.

1. $a = \sin \alpha + 2$
2. $a = \cos \alpha - 1$
3. $a = \sin \alpha + \cos \alpha$

- a. $\Theta BQ = \sqrt{2}$
 b. $\Theta BQ = 3$
 c. $\Theta KQ = -1$
 d. $\Theta KQ = 0$
 e. $\Theta KQ = 2$

Mövzu: Triqonometrik funksiyalar

Sinif: 10

İzah:

$$\alpha \in \left[0; \frac{\pi}{2}\right] \text{ olduqda}$$

$$1) 0 \leq \sin \alpha \leq 1, \quad 2 \leq \sin \alpha + 2 \leq 3;$$

$$2) 0 \leq \cos \alpha \leq 1, \quad -1 \leq \cos \alpha - 1 \leq 0;$$

$$3) \sin \alpha + \cos \alpha = \sqrt{2} \sin\left(\alpha + \frac{\pi}{4}\right) \text{ olduğundan}$$

$$1 \leq \sin \alpha + \cos \alpha \leq \sqrt{2}.$$

Hər funksiya üçün ΘKQ və ΘBQ -ni müəyyənləşdirdikdə alınar:

$$1. a = \sin \alpha + 2 \quad \Theta KQ = 2 \text{ və } \Theta BQ = 3$$

$$2. a = \cos \alpha - 1 \quad \Theta KQ = -1 \text{ və } \Theta BQ = 0$$

$$3. a = \sin \alpha + \cos \alpha \quad \Theta KQ = 1 \text{ və } \Theta BQ = \sqrt{2}$$

Doğru cavab: 1-b, e 2-c 3-a

Yaşayış kompleksinin həyatında quruculuq işləri aparmaq üçün dörd tip yük maşını ilə tikinti materialları gətirildi. "A" tipli maşının hər biri "C" tipli maşının hər birindən 2 t az, "B" tipli maşının hər biri isə "D" tipli maşının hər birindən 3 t az yük gətirdi. Həyətin müəyyən hissələrini rəngləmək üçün ağ və göy boyalar uyğun olaraq 2:3 nisbətində qarışdırıldı. Həyətdə düzbucaqlı üçbucaq formalı sahənin daxilində iki tərəsi katetlər üzərində, digər iki tərəsi hipotenuz üzərində olan kvadrat formalı oyun meydançası quruldu və bu sahənin qalan hissəsinə güllər əkildi.

A variantı 28 sayılı test tapşırığı

B variantı 28 sayılı test tapşırığı

C variantı 28 sayılı test tapşırığı

D variantı 28 sayılı test tapşırığı

150 kq qarışıq boya istifadə edildikdən sonra əlavə işlər görmək üçün daha 75 kq yalnız ağ boyadan istifadə edildi. Rəngləməyə ümumilikdə istifadə olunan boyanın neçə faizini göy boya təşkil etmişdir?

Mövzu: Situasiya

Sinif: 6

İzah: Ağ və göy boyalar uyğun olaraq 2:3 nisbətində olduğundan 150 kq qarışıq boyada ağ rəngli boyanın kütləsi $2x$, göy rəngli boyanın kütləsi $3x$ və $2x+3x=150$. $x=30$ kq olur. Buradan alırıq ki, qarışıqda 60 kq ağ, 90 kq göy boya var.

Əlavə 75 kq yalnız ağ rəngli boya işləndiyindən ümumi boya 225 kq olar. Ona görə göy boya ümumi boyanın

$$\frac{90}{225} \cdot 100\% = 40\% \text{ -dir.}$$

Doğru cavab: 40%

A variantı 29 sayılı test tapşırığı

B variantı 29 sayılı test tapşırığı

C variantı 29 sayılı test tapşırığı

D variantı 29 sayılı test tapşırığı

"A" tipli 3 və "B" tipli 2 maşın bir dəfəyə birlikdə 21 t, "C" tipli 2 və "D" tipli 3 maşın isə bir dəfəyə birlikdə 32 t yük gətirdi. "A" tipli bir maşının bir dəfəyə neçə ton yük gətirdiyini tapın.

Mövzu: Situasiya

Sinif: 7

İzah: A tipli maşının gətirdiyi yük x

B tipli maşının gətirdiyi yük y olarsa, onda

C tipli maşının gətirdiyi yük $(x+2)$,

D tipli maşının gətirdiyi yük $(y+3)$ olur. Onda şərtə görə

$$\begin{cases} 3x + 2y = 21 \\ 2(x + 2) + 3(y + 3) = 32 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} 3x + 2y = 21 \\ 2x + 3y = 19 \end{cases} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \begin{cases} -9x - 6y = -63 \\ 4x + 6y = 38 \end{cases} \Rightarrow -5x = -25, x = 5$$

Doğru cavab: 5 t.

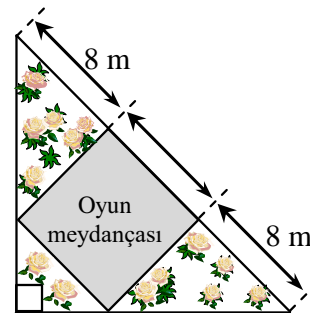
A variantı 30 sayılı test tapşırığı

B variantı 30 sayılı test tapşırığı

C variantı 30 sayılı test tapşırığı

D variantı 30 sayılı test tapşırığı

Hipotenuzun hər iki ucu oyun meydançasından 8 m məsafədə olarsa, gül əkilmiş hissələrin ümumi sahəsini hesablayın.

Mövzu: Situasiya

Sinif: 8

İzah: Şərtə görə $AD=EB=8$ -dir. $DE=a$ qəbul etdikdə,

$$\triangle ADK \cong \triangle FEB$$

(düzbucaqlı

üçbucaqların katetləri

eyni olduğu üçün).

Bərabər bucaqlar

qarşısındakı tərəflər də

bərabər olduğundan:

$$AD = FE = 8$$

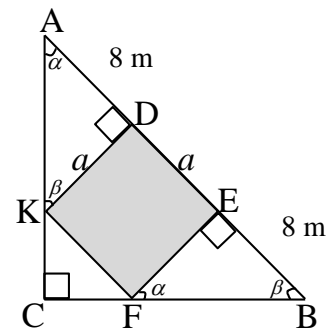
Deməli, FEB və

ADK düzbucaqlı

üçbucaqları həm

də bərabəryanlıdır,

yəni $\alpha = \beta = 45^\circ$.

$$\text{Onda } AB=8+8+8=24, AC=BC=\frac{AB}{\sqrt{2}}=12\sqrt{2}$$

almır.

$$S_{\Delta ABC} = \frac{1}{2} \cdot 12\sqrt{2} \cdot 12\sqrt{2} = 144$$

$$S_{KDEF} = a^2 = 8^2 = 64 \text{ olduğundan gül əkilmiş hissələrin ümumi sahəsi}$$

$$S_{\Delta ABC} - S_{KDEF} = 144 - 64 = 80 \text{ almır.}$$

Doğru cavab: 80 m²

Coğrafiya

A variantı 31 sayılı test tapşırığı

B variantı 41 sayılı test tapşırığı

C variantı 52 sayılı test tapşırığı

D variantı 46 sayılı test tapşırığı

Cədvələ əsasən, doğru sıraları müəyyən edin.

Nö	Ərazi	Xüsusiyyətlər
1	Hindistan yarımadası	Yağıntılar il ərzində qeyri-bərabər paylanır.
2	Mesopotamiya ovalığı	İlboyu səpələnən radiasiya üstündür.
3	Böyük Səhra	İyul ayında buxarlanma qabiliyyəti maksimuma çatır.
4	Tasmaniya adası	Siklonla külək saat əqrəbinin əksinə hərəkət edir.
5	Qrenlandiya adası	Səthində albedonun kəmiyyəti yüksəkdir.
6	Yava adası	Günəş bütün ilboyu günorta vaxtı zenitdə olur.

- A) 1, 2, 4   B) 1, 3, 6   C) 1, 3, 5
D) 2, 3, 5   E) 2, 4, 6

Mövzu: İqlim və onun təsərrüfat əhəmiyyəti.

Sinif: 8, 10

İzah: Hindistan yarımadası subekvatorial iqlim qurşağında yerləşdiyi üçün yağıntılar il ərzində qeyri-bərabər paylanır. Böyük səhra şimal yarımkürəsində və tropik iqlim qurşağında yerləşir. Şimal yarımkürəsində quruda ən isti ay iyul olduğu üçün burada buxarlanma qabiliyyəti maksimuma çatır. Qrenlandiya adasının səthində örtük buzlaqları olduğu üçün burada albedonun kəmiyyəti yüksəkdir. Tasmaniya adası cənub yarımkürəsində yerləşdiyi üçün burada siklonlarda küləyin hərəkət istiqaməti saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətində olmalıdır. Mesopotamiya ovalığı quraq iqlimə malik olduğu üçün düz radiasiyanın kəmiyyəti il boyu daha üstün olur. Yava adasında Günəş günorta vaxtı bütün ilboyu deyil, ilin müəyyən hissəsi zenitdə olur.

Doğru cavab: 1, 3, 5

A variantı 32 sayılı test tapşırığı

B variantı 35 sayılı test tapşırığı

C variantı 35 sayılı test tapşırığı

D variantı 47 sayılı test tapşırığı

Doğru *olmayan* sıraları müəyyən edin.

Sıra	Mənşəyi	Göl	Yerləşdiyi ərazi
1.	vulkanik	Qaragöl	Vulkanik yayla
2.	axmaz	Batabat	Ordubad düzü
3.	tektonik	Sarısu	Gəncə-Qazax düzü
4.	axmaz	Ağgöl	Mil düzü
5.	uçqun	Maralgöl	Murovdağ silsiləsi
6.	axmaz	Hacıqabul	Salyan düzü

- A) 1, 2, 4   B) 1, 5, 6   C) 1, 2, 6
D) 3, 4, 5   E) 2, 3, 6

Mövzu: Azərbaycanın daxili suları.

Sinif: 6, 7, 10

İzah: Qaragöl Qarabağ vulkanik yaylasında yerləşir və vulkanik mənşəlidir. Ağgöl Mil düzündə yerləşir və axmaz mənşəlidir. Maralgöl Murovdağ silsiləsində yerləşir və uçqun mənşəlidir. Batabat gölü uçqun mənşəli, Sarısu axmaz mənşəli göllərdir. Hacıqabul gölü axmaz mənşəli olsa da Salyan düzündə yerləşir.

Doğru cavab: 2, 3, 6

A variantı 33 sayılı test tapşırığı

B variantı 50 sayılı test tapşırığı

C variantı 39 sayılı test tapşırığı

D variantı 44 sayılı test tapşırığı

Şimal yarımkürəsində tropik işıqlanma qurşağında yerləşən

M məntəqəsində günorta vaxtı günəş şüalarının maksimum və minimum düşmə bucaqları arasındakı fərq 33,5° olarsa, bu məntəqə hansı coğrafi enlikdədir?

- A) 10°   B) 17°   C) 23,5°   D) 33,5°   E) 15°

Mövzu: Yer Günəş sistemində

Sinif: 8

İzah: Tropik işıqlanma qurşağında yerləşən ərazilərdə Günəş zenitdə olur. Günəşin zenitdə olduğu bütün enliklərdə günəş şüalarının maksimum düşmə bucağı 90° -dir. Maksimum bucaq ilə minimum bucaq(x) arasındakı fərq 33,5°-dir.

$$90 - x = 33,5^\circ$$

$$x = 56,5^\circ (\text{minimum bucaq})$$

M məntəqəsi şimal yarımkürəsində yerləşdiyi üçün burada günəş şüalarının minimum düşmə bucağı qış gündönümü zamanı Günəş cənub tropikində (23,5° c.e) zenitdə olduqda müşahidə olunur və

$$90^\circ - 23,5^\circ = 66,5^\circ$$

$$66,5^\circ - 56,5^\circ = 10^\circ (\text{coğrafi enlik})$$

Doğru cavab: 10°

A variantı 34 sayılı test tapşırığı

B variantı 45 sayılı test tapşırığı

C variantı 47 sayılı test tapşırığı

D variantı 40 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

İnzibati rayonlar

- Daşkəsən
- Laçın
- Kəlbəcər

Filiz faydalı qazıntı yataqları

- Narzanlı
- Kasdağ
- İpək
- Hamançay
- Göydərə

- A) 1 – a, b; 2 – c, d; 3 – e   B) 1 – d, e; 2 – a; 3 – c

- C) 1 – d; 2 – a, c; 3 – b, e   D) 1 – d; 2 – a, c; 3 – e
E) 1 – a; 2 – b, c; 3 – d, e

Mövzu: Azərbaycanın geoloji quruluşu və faydalı qazıntıları
Sinif: 10

İzah: Narzanlı civə yatağıdır və Laçın rayonu ərazisində yerləşir. Kəsdağ polimetall yatağıdır və Balakən rayonu ərazisində yerləşir. İpək xromit yatağıdır və Laçın rayonu ərazisində yerləşir. Hamançay dəmir filizi yatağıdır və Daşkəsən rayonu ərazisində yerləşir. Göydərə xromit yatağıdır və Kəlbəcər rayonu ərazisində yerləşir.

Doğru cavab: 1 – d; 2 – a, c; 3 – e

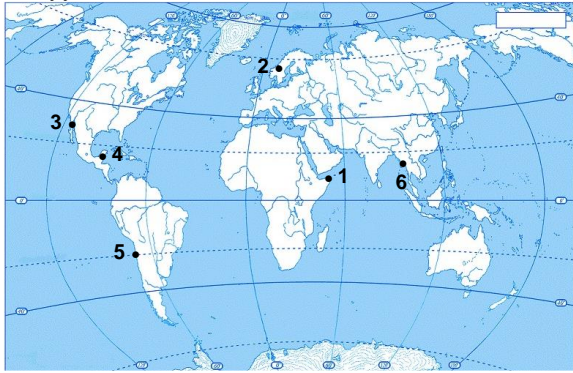
A variantı 35 sayılı test tapşırığı

B variantı 32 sayılı test tapşırığı

C variantı 46 sayılı test tapşırığı

D variantı 35 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemə əsasən buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərqin çox olduğu əraziləri və bunun səbəbini müəyyən edin.

- A) 1, 3, 5 – sahillərindən soyuq okean cərəyanlarının keçməsi
B) 2, 4, 6 – dənizsahili mövqeyə malik olmaları
C) 1, 4, 5 – sahillərindən isti okean cərəyanlarının keçməsi
D) 1, 2, 4 – dağlıq relyefə malik olmaları
E) 3, 5, 6 – tropik iqlim qurşağında yerləşmələri

Mövzu: Atmosfer. Yerin hava təbəqəsi.

Sinif: 8, 10

İzah: Buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərqin çox olduğu ərazilər quraq ərazilərdir. Sahillərindən soyuq okean cərəyanları keçən ərazilər quru iqlimə malik olur. Müvafiq olaraq 1, 3, 5-ci məntəqələrin yerləşdikləri ərazilərin sahillərindən soyuq-Somali, Kaliforniya və Peru cərəyanları keçdiyi üçün bu ərazilərdə buxarlanma ilə buxarlanma qabiliyyəti arasında fərq çox olur.

Doğru cavab: 1, 3, 5 – sahillərindən soyuq okean cərəyanlarının keçməsi

A variantı 36 sayılı test tapşırığı

B variantı 34 sayılı test tapşırığı

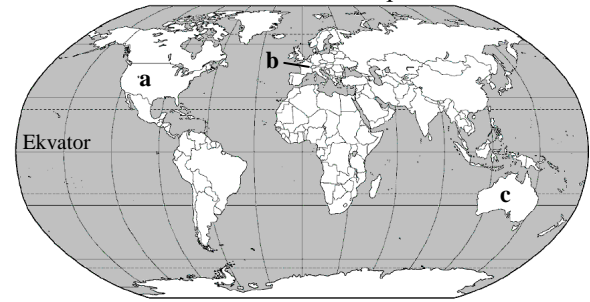
C variantı 48 sayılı test tapşırığı

D variantı 48 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemədə hərflərlə göstərilmiş ölkələrin əhalisinə aid olan ümumi xüsusiyyətlər:

1. Təbii artımın I tipi xarakterikdir
2. Əhalinin yaş tərkibində uşaqların sayı daha çoxdur
3. İqtisadi fəal əhalinin əsas hissəsi kənd təsərrüfatında çalışır

4. Əsas emiqrasiya mərkəzləridir
5. Urbanizasiya səviyyəsi yüksəkdir
6. Əhalinin əsas hissəsi Hind-Avropa dil ailəsinə aiddir

- A) 2, 4, 6   B) 1, 2, 6   C) 1, 5, 6
D) 1, 3, 5   E) 2, 3, 4

Mövzu: Dünya əhalisi

Sinif: 8, 9, 10, 11

İzah: Xəritə-sxemədə müvafiq olaraq (a) ABŞ, (b) Fransa, (c) Avstraliya göstərilmişdir. Bu ölkələr İEO qrupuna daxil olduğu üçün burada təbii artımın I tipi xarakterikdir və urbanizasiya səviyyəsi yüksək olur. Hər üç ölkənin əhalisinin əsas hissəsi Hind-Avropa dil ailəsinə aiddir. İEO-də əhalinin yaş tərkibində uşaqlar deyil, orta yaşlıların sayı daha üstündür və iqtisadi cəhətdən fəal əhali əsasən xidmət sahələrində çalışır. Bu ölkələrdə iqtisadi və sosial vəziyyət yüksək səviyyədə olduğu üçün dünyanın əsas emiqrasiya mərkəzləri hesab olunur.

Doğru cavab: 1, 5, 6

A variantı 37 sayılı test tapşırığı

B variantı 40 sayılı test tapşırığı

C variantı 36 sayılı test tapşırığı

D variantı 38 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Çay	Töküldüyü dəniz	Mənsəbinin yerləşdiyi ölkə
I – Mekonq	1. Şərqi Çin	a. ABŞ
II – Nil	2. Cənubi Çin	b. Kanada
III – Yukon	3. Berinq	c. Misir
	4. Aralıq	d. Vyetnam

- A) I – 2 – c; II – 3 – b; III – 4 – a
B) I – 1 – d; II – 4 – c; III – 3 – a
C) I – 4 – c; II – 2 – d; III – 1 – b
D) I – 3 – d; II – 1 – b; III – 2 – c
E) I – 2 – d; II – 4 – c; III – 3 – a

Mövzu: Dünyanın quru suları

Sinif: 9

İzah: Mekonq çayı Cənubi Çin dənizinə tökülür və mənsəbi Vyetnamda yerləşir. Nil çayı Aralıq dənizinə tökülür və mənsəbi Misirdə yerləşir. Yukon çayı Berinq dənizinə tökülür və mənsəbi ABŞ-də yerləşir.

Doğru cavab: I – 2 – d; II – 4 – c; III – 3 – a

A variantı 38 sayılı test tapşırığı

B variantı 48 sayılı test tapşırığı

C variantı 32 sayılı test tapşırığı

D variantı 50 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

- I. Aral dənizinin qurumasının səbəbi
  - II. Aral dənizinin qurumasının nəticəsi
1. Litosfer tavalarının hərəkəti
  2. Duzlu toz fırtınalarının torpağı yararsız hala salması

3. Suvarmaya tələbatın artması
  4. Səhra landşaftının sahəsinin azalması
  5. Ona tökülən çaylarda su sərfinin artması
- A) I – 4; II – 5   B) I – 1; II – 5   C) I – 4; II – 2
D) I – 3; II – 2   E) I – 3; II – 1

Mövzu: Dünyanın qlobal problemləri. Ekoloji mühit və onun mühafizəsi

Sinif: 6

İzah: Aral dənizinin qurumasına əsas səbəb ona tökülən və əsas qida mənbəyi olan Amudərya və Sırdərya çaylarından suvarmada həddindən artıq istifadə olunmasıdır. Aral dənizinin quruması nəticəsində torpaqda qalan duz hissəcikləri güclü küləklər nəticəsində ətrafa yayılıb torpağı yararsız hala salır.

Doğru cavab: I – 3; II – 2

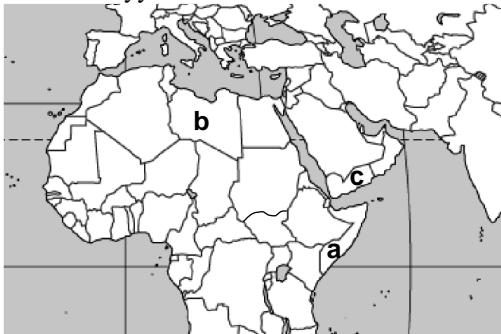
A variantı 39 saylı test tapşırığı

B variantı 52 saylı test tapşırığı

C variantı 37 saylı test tapşırığı

D variantı 33 saylı test tapşırığı

Xəritə-sxemdə hərflərlə göstərilmiş ölkələr üçün ümumi olan xüsusiyyətlər:

1. Tropik hava kütlələrinin təsirinə məruz qalırlar
  2. III-nin yüksək olduğu ölkələrdir
  3. İqtisadi fəal əhalinin əsas hissəsi iqtisadiyyatın III və IV sektorlarında çalışır
  4. Əhalinin əsas hissəsi Afro-Asiya dil ailəsinə mənsubdur
  5. Ərazilərində günorta vaxtı şaquli cisimlərin kölgəsinin olmaması müşahidə edilir
  6. OPEC təşkilatına üzvdürlər
- A) 1, 4, 5   B) 3, 4, 6   C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5   E) 1, 2, 3

Mövzu: Dünya ölkələrinin inkişaf xüsusiyyətləri

Sinif: 9, 11

İzah: Xəritə-sxemdə müvafiq olaraq (a)Somali, (b)Liviya və (c) Yəmən ölkələri göstərilmişdir. Somali subekvatorial, Yəmən və Liviya isə tropik iqlim qurşağında yerləşdikləri üçün tropik hava kütlələrinin təsirinə məruz qalırlar. Bu ölkələrin əhalisinin əksər hissəsi Afro-Asiya dil ailəsinə aiddir. Ölkələr tropik işıqlanma qurşağında yerləşdikləri üçün ərazilərində Günəşin zenitdə olması müşahidə olunur. Günəşin zenitdə olduğu enliklərdə günorta vaxtı şaquli cisimlərin kölgəsi olmur. Verilmiş ölkələr İEOÖ olduqları üçün bu ölkələrdə iqtisadiyyatın IV sektorunda çalışanların sayı çox azdır. Liviya OPEC təşkilatına üzv olsa da, Yəmən və Somali bu təşkilatın üzvü deyil.

Doğru cavab: 1, 4, 5

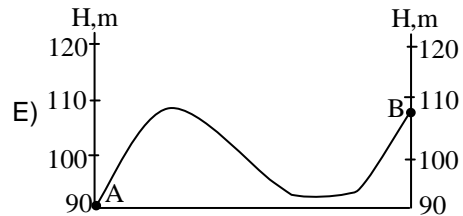
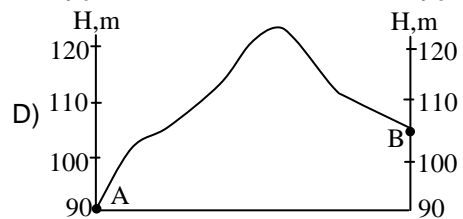
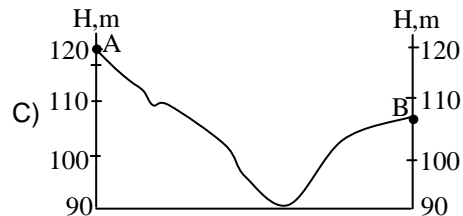
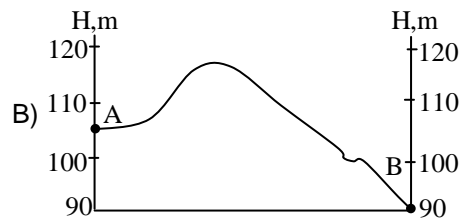
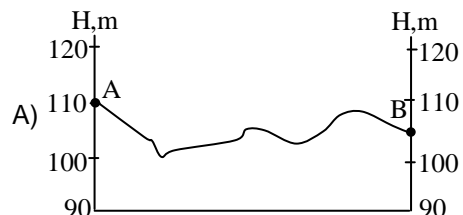
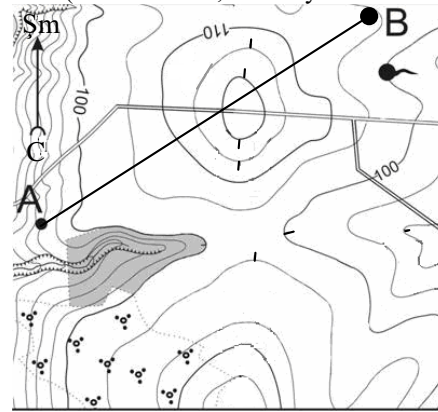
A variantı 40 saylı test tapşırığı

B variantı 51 saylı test tapşırığı

C variantı 50 saylı test tapşırığı

D variantı 31 saylı test tapşırığı

A-B xətti üzrə relyef profilinə uyğun olan diaqramı müəyyən edin (nəzərə alın ki, kəsmə yüksəklik 5 m-dir).

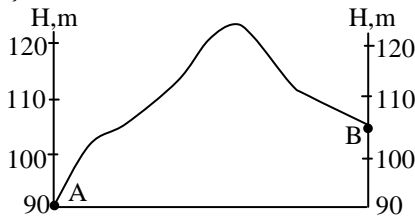

Mövzu: Kartografik təsvirlər

Sinif: 7, 9, 11

İzah: Xəritə-sxemdə təsvir olunmuş relyefdə kəsmə yüksəklik 5 metrdir. A nöqtəsi mütləq hündürlüyü 100 metr olan horizontaldan 10 metr aşağıda yerləşir. AB xətti üzrə A nöqtəsindən başlayıb B nöqtəsinə doğru baxsaq xətt 90 metrə başlayıb təpənin ən hündür hissəsindən -120 metrədən daha yüksək olan nöqtədən

keçir və bu hündürlükdən sonra B nöqtəsinə doğru hündürlük azalır, 105 metr mütləq hündürlüyü olan horizontala çatır.

Doğru cavab:

- A variantı 41 sayılı test tapşırığı**
B variantı 44 sayılı test tapşırığı
C variantı 40 sayılı test tapşırığı
D variantı 41 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Fiziki-coğrafi rayonlar

- Dağlıq Şirvan (Şamaxı)
- Kür-Araz (Mərkəzi Aran)
- Gəncə

Xüsusiyyətlər

- Əkinçiliyin inkişafı qış otlaqlarının sahəsini azaldır
- Meandrlar və axmazların yaranması imkanları genişdir
- Yayı quraq keçən mülayim isti iqlim yarım tipini mövcuddur
- Gölləri əsasən uçqun (bənd) mənşəlidir
- Metallurgiya sənayesinin inkişafı üçün yerli xammal ehtiyatlarına malikdir

- A) 1 – a; 2 – b, d; 3 – c, e
 B) 1 – b; 2 – a, c; 3 – d, e
 C) 1 – e; 2 – a, b; 3 – c, d
 D) 1 – c; 2 – b, d; 3 – a, e
 E) 1 – c; 2 – a, b; 3 – d, e

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının fiziki-coğrafi rayonlaşdırılması

Sınıf: 10

İzah: Dağlıq Şirvan (Şamaxı) fiziki-coğrafi rayonunda yayı quraq keçən mülayim isti iqlim yarım tipini mövcuddur. Kür-Araz (Mərkəzi Aran) fiziki-coğrafi rayonunda əkinçiliyin inkişafı qış otlaqlarının sahəsini azaldır və bu ərazilər düzənlik olduğu üçün meandrlar və axmazların yaranması imkanları genişdir. Gəncə fiziki-coğrafi rayonunda göllər əsasən uçqun (bənd) mənşəlidir. Bu rayon metallurgiya sənayesinin inkişafı üçün yerli xammal ehtiyatlarına malikdir.

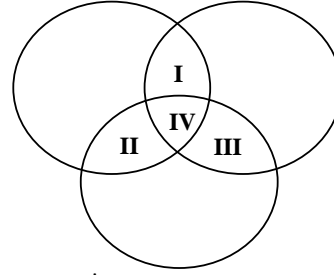
Doğru cavab: 1 – c; 2 – a, b; 3 – d, e

- A variantı 42 sayılı test tapşırığı**
B variantı 31 sayılı test tapşırığı
C variantı 49 sayılı test tapşırığı
D variantı 42 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun bəndləri müəyyən edin.

Ekvatorial meşələr

Qütb səhraları

İynəyarpaqlı meşələr

- Rütubətlik əmsali vahiddən böyükdür.
  - Aqroiqlim ehtiyatları ilə zəif təmin olunmuşdur.
  - Əsasən, həmişəyaşıl ağaclardan ibarətdir.
  - Ərazisində fəsillər aydın müşahidə edilmir.
  - Günəşin zenitdə olmadığı ərazilərdə yayılıb.
  - Əsas iqlim qurşağında yerləşir.
  - Kimyəvi və üzvi aşınma intensivdir.
- A) I – 2, 4; II – 1, 3; III – 5, 7; IV – 6
 B) I – 4; II – 3, 7; III – 2, 5; IV – 1, 6
 C) I – 1, 4; II – 5, 6; III – 3; IV – 2, 7
 D) I – 6, 7; II – 3, 4; III – 2; IV – 1, 5
 E) I – 7; II – 3, 5; III – 1, 6; IV – 2, 4

Mövzu: Biosfer, coğrafi təbəqə, təbii zonalar, onlardan istifadə

Sınıf: 8

İzah:

- Bu təbii zonaların hər birində yağıntının miqdarı buxarlanma qabiliyyətindən çox olduğu üçün rütubətlənmə əmsali vahiddən böyükdür.
- İynəyarpaqlı meşələr və qütb səhraları qütbə yaxın enliklərdə yerləşdikləri üçün aqroiqlim ehtiyatları ilə zəif təmin olunmuşdur.
- Ekvatorial meşələr və iynəyarpaqlı meşələr həmişəyaşıl ağaclardan ibarətdir.
- Ekvatorial meşələr ekvatorial iqlim qurşağında, qütb səhraları arktik iqlim qurşağında yerləşdikləri üçün ərazilərində fəsillər aydın müşahidə edilmir.
- Qütb səhraları qütb iqlim qurşağında, iynəyarpaqlı meşələr isə mülayim iqlim qurşağında yerləşdiyi üçün burada Günəş zenitdə olmur.
- Ekvatorial meşələr ekvatorial iqlim qurşağında, qütb səhraları qütb iqlim qurşağında, iynəyarpaqlı meşələr isə mülayim iqlim qurşağında yerləşir və bunlar əsas iqlim qurşaqlarına aiddir.
- Ekvatorial və iynəyarpaqlı meşələr rütubətli ərazi olduğu üçün kimyəvi, canlılarla zəngin olduğu üçün isə üzvi aşınmaya məruz qalır.

Doğru cavab: I – 4; II – 3, 7; III – 2, 5; IV – 1, 6

- A variantı 43 sayılı test tapşırığı**
B variantı 47 sayılı test tapşırığı
C variantı 44 sayılı test tapşırığı
D variantı 45 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

- Qədim platforma
  - Geosinklinal qurşaq
  - Cavan platforma
  - Orta Rusiya yüksəkliyi
  - Meksika yaylası
  - Qərbi Sibir ovalığı
  - Pont dağları
  - Amazon ovalığı
- A) 1 – b, c; 2 – a; 3 – d, e
 B) 1 – a, e; 2 – b, d; 3 – c
 C) 1 – b, e; 2 – d; 3 – a, c
 D) 1 – a, c; 2 – b, e; 3 – d

E) 1 – c, e; 2 – b; 3 – a, d

Mövzu: Litosfer. Yerin planetar və geoloji inkişaf mərhələsi. faydalı qazıntılar

Sınıf: 9, 10

İzah: Müvafiq olaraq Orta Rusiya yüksəkliyi və Amazon ovalığı qədim platformada, Meksika yaylası və Pont dağları geosinklinal qurşaqlarda, Qərbi Sibir ovalığı isə cavan platformada yerləşir.

Doğru cavab: 1 – a, e; 2 – b, d; 3 – c

A variantı 44 sayılı test tapşırığı

B variantı 36 sayılı test tapşırığı

C variantı 43 sayılı test tapşırığı

D variantı 32 sayılı test tapşırığı

A iqtisadi rayonunun relyefi Kürboyu düzənliklərdən, yüksəkliklərdən və dağlardan ibarətdir. Bu rayonda qızıl, mis, əhəngdaşı, Daşsalahlı bentonit gili, Ağdağ seolit yataqları vardır.

A iqtisadi rayonuna aid *olmayan* xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. Üzümçülük, kartofçuluq, taxılçılıq və heyvandarlıq inkişaf etmişdir.
2. Tərkibinə daxil olan bütün inzibati rayonlar xarici ölkə ilə həmsərhəddir.
3. Rayon ərazisindən Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa neft kəmərləri keçir.
4. Enerjiyə olan tələbatı Arpaçay SES-i ilə təmin olunur.
5. Kənd təsərrüfatı yalnız suvarma şəraitində mümkündür.
6. Bir iqtisadi rayonla həmsərhəddir.

- A) 2, 4, 5   B) 4, 5, 6   C) 2, 3, 4
D) 1, 2, 3   E) 1, 3, 6

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqtisadi rayonları

Sınıf: 11

İzah: Mətdə verilən əlamətlər Qazax-Tovuz iqtisadi rayonuna aiddir. Bu rayonda üzümçülük, kartofçuluq, taxılçılıq və heyvandarlıq inkişaf etmişdir. Rayon ərazisindən Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa neft kəmərləri keçir və yalnız Gəncə-Daşkəsən iqtisadi rayonu ilə həmsərhəddir. Bu iqtisadi rayonun tərkibinə daxil olan inzibati rayonlardan biri –Şəmkir inzibati rayonu xarici ölkə ilə həmsərhəd deyil. Kənd təsərrüfatı həm suvarma, həm də dəmyə şəraitində mümkündür. Arpaçay SES-i Naxçıvan iqtisadi rayonunda yerləşdiyi üçün Qazax-Tovuz iqtisadi rayonunda enerji olan tələbatı ödəmir.

Doğru cavab: 2, 4, 5

A variantı 45 sayılı test tapşırığı

B variantı 43 sayılı test tapşırığı

C variantı 34 sayılı test tapşırığı

D variantı 49 sayılı test tapşırığı

Orta illik temperaturun +20°C-dən yüksək və düz günəş radiasiyasının ilboyu hakim olduğu ərazilər üçün səciyyəvi əlamətlər:

1. Rütubətlik əmsalı vahiddən kiçikdir.
2. Yalnız ovalıqlar üçün xarakterikdir.
3. Çaymələgəlmə imkanları zəifdir.
4. Enən hava axınları üstünlük təşkil edir.
5. Sutkalıq temperatur amplitudu yaranmır.
6. Kimyəvi və üzvi aşınma intensiv gedir.

- A) 2, 3, 6   B) 3, 4, 5   C) 1, 4, 5
D) 2, 5, 6   E) 1, 3, 4

Mövzu: Atmosfer. Yerin hava təbəqəsi

Sınıf: 10

İzah: Orta illik temperaturun +20°C-dən yüksək olduğu və düz günəş radiasiyasının ilboyu hakim olduğu ərazilər tropik iqlim qurşağının səhra(kontinental) tipinə uyğun gəlir. Bu ərazilərdə rütubətlik əmsalı vahiddən kiçik olur və havanın enən hərəkəti müşahidə edilir. Həmçinin çaymələgəlmə imkanları məhduddur. Verilmiş əlamətlər yalnız ovalıqlarda deyil, həmçinin yüksəklik və yaylalarda da müşahidə olunur. Bu ərazilərdə sutkalıq temperatur amplitudu böyükdür. Kimyəvi və üzvi aşınma yox, fiziki aşınma intensiv gedir.

Doğru cavab: 1, 3, 4

A variantı 46 sayılı test tapşırığı

B variantı 38 sayılı test tapşırığı

C variantı 51 sayılı test tapşırığı

D variantı 34 sayılı test tapşırığı

Ölkəmizin əhalisi ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Əhalinin yaş tərkibində uşaqlar üstünlük təşkil edir.
  2. Quba-Xaçmaz və Lənkəran-Astara iqtisadi rayonlarında türkdilli olmayan xalqlar yaşayır.
  3. Acınohur-Ceyrançöldə əhali sıxlığı yüksəkdir.
  4. Bakı iqtisadi rayonunda əhalinin milli-etnik tərkibi mürəkkəbdir.
  5. Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda məskunlaşmış avarlar, ləzgilər və saxurlar Qafqaz dil ailəsinə mənsubdur.
  6. Kənd əhalisi əsasən miqrasiya hesabına artır.
- A) 2, 4, 6   B) 2, 3, 5   C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 5   E) 1, 3, 6

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının əhalisi

Sınıf: 11

İzah: Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda tatlar, ləzgilər və.s., Lənkəran-Astara iqtisadi rayonunda isə talışlar yaşayır. Bu xalqlar türk dilləri qrupuna aid deyil Hind-Avropa dil ailəsinin İran dil qrupuna və Qafqaz dil ailəsinə aiddir. Bakı iqtisadi rayonunda müxtəlif xalqların nümayəndələri yaşadığı üçün burada milli-etnik tərkib mürəkkəbdir. Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda məskunlaşmış avarlar, ləzgilər və saxurlar Qafqaz dil ailəsinə mənsubdur. Əhalinin yaş tərkibində uşaqlar deyil, orta yaşlılar daha üstündür. Acınohur-Ceyrançöldə əhalinin sıxlığı azdır. Kənd əhalisinin əsas artım mənbəyi miqrasiya deyil təbii artımdır.

Doğru cavab: 2, 4, 5

A variantı 47 sayılı test tapşırığı

B variantı 39 sayılı test tapşırığı

C variantı 38 sayılı test tapşırığı

D variantı 52 sayılı test tapşırığı

Metallurgiya kombinatları əsasən yerli (1) və idxal edilən (2) daş kömür və dəmir filizi ilə işləyən ölkələr:

- A) 1 – Kanada, İsveç, Böyük Britaniya;
2 – Yaponiya, Lüksemburq, Ukrayna
- B) 1 – Qazaxıstan, Hindistan, Yaponiya;
2 – Belçika, Koreya Respublikası, Braziliya
- C) 1 – Çin, Rusiya, CAR;
2 – Fransa, İtaliya, Yaponiya
- D) 1 – Rusiya, Fransa, Kanada;
2 – Qazaxıstan, Çexiya, Polşa
- E) 1 – Ukrayna, Çin, Rumıniya;

2 – İtaliya, Avstraliya, Azərbaycan

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumi coğrafiyası

Sinif: 10

İzah: Çin, Rusiya və CAR-da dəmir filizi və daş kömür ehtiyatları bu ölkələrdə metallurjiya kombinatlarını yerli daş kömür və dəmir filizi ehtiyatları ilə təmin edir. Fransa, İtaliya, Yaponiyada daş kömür və dəmir filizi ehtiyatları az olduğu və ya olmadığı üçün bu ölkələrdə metallurjiya kombinatları gətirilmə xammala əsaslanır.

Doğru cavab: 1 – Çin, Rusiya, CAR; 2 – Fransa, İtaliya, Yaponiya

A variantı 48 sayılı test tapşırığı

B variantı 37 sayılı test tapşırığı

C variantı 33 sayılı test tapşırığı

D variantı 39 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Qazaxıstan
  2. Türkmənistan
  - a. Ərazisində Buzaçı yarımadası yerləşir.
  - b. Qırğızıstanla sərhədi mövcud deyil.
  - c. Əhalisinin əsas hissəsi türk dil qrupunun bulqar qoluna aiddir.
  - d. Ərazisində çöl və meşə-çöl təbii zonası yayılmışdır.
  - e. Çayları yalnız daxili axarsız hövzəyə aiddir.
- A) 1 – a, d; 2 – b, e   B) 1 – c, d; 2 – b, e
C) 1 – c, d; 2 – a, e   D) 1 – b, e; 2 – a, d
E) 1 – a, e; 2 – b, d

Mövzu: Türk dünyasının ümumi coğrafiyası

Sinif: 11

İzah: Qazaxıstan ərazisində Xəzər sahilində Buzaçı yarımadası yerləşir, ölkə ərazisində çöl və meşə-çöl təbii zonası yayılmışdır. Türkmənistanın Qırğızıstanla sərhədi yoxdur və çayları yalnız daxili axarsız hövzəyə aiddir. Heç bir ölkə türk dil qrupunun bulqar qoluna aid deyil, belə ki, Qazaxıstan əhalisi türk dil qrupunun qırqçaq qoluna, Türkmənistan əhalisi isə türk dil qrupunun oğuz qoluna aiddir.

Doğru cavab: 1 – a, d; 2 – b, e

A variantı 49 sayılı test tapşırığı

B variantı 49 sayılı test tapşırığı

C variantı 41 sayılı test tapşırığı

D variantı 37 sayılı test tapşırığı

Üzvi aşınmanın zəif getdiyi məntəqələri müəyyən edin.

- A) 2, 3, 7, 8   B) 1, 5, 6, 8   C) 3, 4, 5, 7
D) 1, 4, 5, 6   E) 2, 4, 7, 8

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının torpaq, bitki örtüyü və heyvanat aləmi, landsaft örtüyü

Sinif: 8

Alt-standart:

İzah: Xəritə-sxemədə təsvir olunmuş məntəqələrdən 1,4, 5 və 6 məntəqələri yarımsəhra və quru çöl iqlim tipinin hakim olduğu ərazilərdə yerləşdikləri üçün burada üzvi aşınma zəif gedir.

Doğru cavab: 1, 4, 5, 6

A variantı 50 sayılı test tapşırığı

B variantı 42 sayılı test tapşırığı

C variantı 45 sayılı test tapşırığı

D variantı 43 sayılı test tapşırığı

Müvafiq olaraq suvarmada, əsasən, yayda (I) və qışda (II) istifadə olunan çaylar:

- A) I – Mekonq, İravadi; II – Dəclə, Yukon
B) I – Yenisey, Lena; II – Volqa, Dnepr
C) I – Po, Fərat; II – Qanq, Mekonq
D) I – Ob, Nijer; II – Makkenzi, Kolıma
E) I – Xuanxe, Yantszi; II – Missisipi, Peçora

Mövzu: Quru suları və onun təsərrüfatda rolu

Sinif: 9, 10

İzah: Yay aylarında suvarma əsasən yayı quraq keçən ərazilərdə aparılır. Qış aylarında isə suvarma əsasən qışın quraq keçdiyi ərazilərdə aparılır. Po çayı Aralıq dənizi iqlim vilayətində yerləşən İtaliya ərazisində Padan ovalığından keçir. Fərat çayı isə Türkiyə ərazisindən mənbəyini götürərək Mesopotamiya ovalığı boyunca axır. Hər iki çayın axdığı ərazilərdə yay ayları quraq keçir, əkinçilik əsasən suvarma şəraitində aparılır. Qanq və Mekonq çayları subekvatorial iqlim qurşağından axır və bu ərazilərdə yay ayları yağıntılı keçsə də, qış ayları isti və quraq olur. Bu səbəbdən burada qış aylarında əkinçilik suvarma şəraitində aparılır. Digər bəndlərdə Yukon, Peçora, Volqa, Dnepr və Kolıma çaylarının keçdiyi ərazilərdə qış ayları soyuq keçdiyi üçün bu fəsildə əkinçilik olmur.

Doğru cavab: I – Po, Fərat; II – Qanq, Mekonq

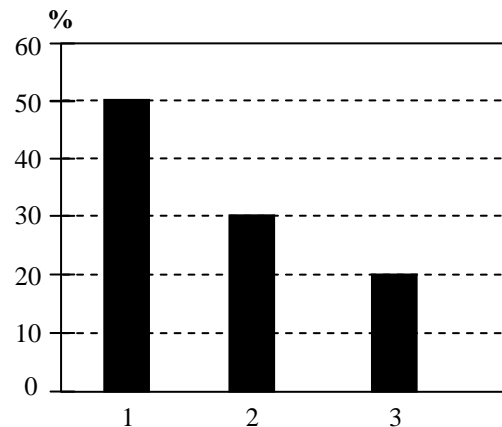
A variantı 51 sayılı test tapşırığı

B variantı 33 sayılı test tapşırığı

C variantı 31 sayılı test tapşırığı

D variantı 51 sayılı test tapşırığı

Diaqramda, Azərbaycanda yayılan iqlim tiplərinin faizlə nisbətinin təqribi bölgüsü verilib. Bu iqlim tiplərinə aid olan düzgün fikirləri qruplaşdırın.

a. Şollar düzü üçün səciyyəvidir.

b. Orta Araz təbii vilayətində rast gəlinmir.

- c. Lənkəran ovalığı, Qanıx-Əyriçay çökəkliyində yayılıb.
- d. Pambıq əkinlərinin yayıldığı ərazilər üçün səciyyəvidir.
- e. Respublikamızın yüksək dağlıq hissələrində yayılıb.
- A) 1 – b, d; 2 – a; 3 – c, e   B) 1 – e; 2 – a, b; 3 – c, d
C) 1 – b; 2 – c, d; 3 – a, e   D) 1 – a, d; 2 – b; 3 – c
E) 1 – a, d; 2 – b, c; 3 – e

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının iqlimi

Sinif: 7, 10

İzah: Yarımsəhra və quru çöl iqlim tipi ölkəmizdə 50%-ə yaxın, mülayim isti iqlim 30%-ə yaxın, soyuq və dağ tundra iqlim tipləri isə birlikdə 20 %-ə yaxın ərazilərdə müşahidə olunur. Yarımsəhra quru çöl iqlim tipinin hakim olduğu ərazilərdə pambıq əkinləri geniş yayılıb və bu iqlim tipi Şollar düzü üçün də səciyyəvidir. Mülayim isti iqlim tipi Lənkəran ovalığı, Qanıx-Əyriçay çökəkliyində yayılırsa da, Orta Araz təbii vilayətində rast gəlinmir. Soyuq və dağ tundra iqlim tipi respublikamızın yüksək dağlıq hissələrində yayılıb

Doğru cavab: 1 – a, d; 2 – b, c; 3 – e

A variantı 52 sayılı test tapşırığı

B variantı 46 sayılı test tapşırığı

C variantı 42 sayılı test tapşırığı

D variantı 36 sayılı test tapşırığı

Meridian üzrə ekvatorndan 0°-lik azimutla 8769 km hərəkət etsək çatdığımız məntəqədən cənub tropik xəttinə qədər olan ən qısa məsafəni hesablayın (nəzərə alın ki, 1°-lik meridian qövsünün uzunluğu 111 km-dir).

- A) 12379,5 km   B) 11377,5 km   C) 4717,5 km
D) 6660,6 km   E) 8769,6 km

Mövzu: Kartografik təsvirlər

Sinif: 6, 7, 8

İzah: $8769:111=79^\circ$ (çatdığımız məntəqənin yerləşdiyi enlik)
 $79^\circ+23,5^\circ=102,5^\circ$ (çatdığımız məntəqə ilə cənub tropik xətti arasındakı dərəcə fərqi)
 $102,5^\circ \times 111=11377,5$ km (çatdığımız məntəqə ilə cənub tropik xətti arasındakı məsafə)

Doğru cavab: 11377,5 km

A variantı 53 sayılı test tapşırığı

B variantı 55 sayılı test tapşırığı

C variantı 56 sayılı test tapşırığı

D variantı 55 sayılı test tapşırığı

Okeanın müxtəlif çökəkliklərinə exolotdan göndərilmiş səs siqnalı I çökəkliyin dərinliyinin 6900 metr, II çökəkliyin dərinliyinin 4800 metr olduğunu müəyyən etmişdir. Bu çökəkliklərə səs siqnalının gedib-qayıtma müddətləri arasındakı fərqi hesablayın (saniyə ilə).

Mövzu: Dünya okeanı və onun hissələri

Sinif: 8

İzah: Okeanın dərinliyi exolot cihazı vasitəsilə təyin olunur. Exolotdan göndərilən səs siqnalının sürəti 1 saniyədə 1500 metrdir. I çökəkliyin dərinliyinə exolotdan göndərilən səs siqnalının gedib-qayıtma müddəti:

$$2x(6900:1500)=9,2$$

II çökəkliyin dərinliyinə exolotdan göndərilən səs siqnalının gedib-qayıtma müddəti:

$$2x(4800:1500)=6,4$$

Bu çökəkliklərə səs siqnalının gedib-qayıtma müddətləri arasındakı fərq

$$9,2-6,4=2,8$$

Doğru cavab: 2, 8

A variantı 54 sayılı test tapşırığı

B variantı 56 sayılı test tapşırığı

C variantı 54 sayılı test tapşırığı

D variantı 53 sayılı test tapşırığı

Doğru fikirləri müəyyən edin.

- Ölkənin qonşu ölkələrə nəzərən mövqeyi makro mövqe adlanır.
- Xəzər sahillərində yerləşən yalnız iki ölkənin dünya okeanına birbaşa çıxışı mövcud deyil.
- Braziliya, Avstraliya və Kanada dövlətləri dünya okeanında geniş "iqtisadi zona"ya malik ölkələrdir.
- Nigeriya və Hindistan əhalinin milli-etnik tərkibinə görə federativ ölkələrdir.
- Mərakeş və Yaponiya konstitusiyalı monarxiya ölkələri qrupuna daxildir.
- Vyetnam, Butan və Laosun dünya okeanına birbaşa çıxışı var.

Mövzu: Dünyanın siyasi xəritəsi və onun formalaşması

Sinif: 7, 10

İzah: Braziliya, Avstraliya və Kanada okean sahilində yerləşdiyi üçün geniş "iqtisadi zona"ya malik ölkələrdir. Məlum olduğu kimi Nigeriya və Hindistan milli-etnik tərkibinə görə federativ ölkələr, Mərakeş və Yaponiya konstitusiyalı monarxiya ölkələridir. Ölkənin qonşu ölkələrə nəzərən mövqeyi makro deyil mikro mövqe adlanır. Xəzər sahillərində yerləşən iki yox üç ölkənin-Qazaxıstan, Türkmənistan və Azərbaycanın birbaşa okeana çıxışı mövcud deyil. Vyetnamın dünya okeanına birbaşa çıxışı mövcud olsa da, Butan və Laosun birbaşa çıxışı yoxdur.

Doğru cavab: 3, 4, 5

A variantı 55 sayılı test tapşırığı

B variantı 53 sayılı test tapşırığı

C variantı 53 sayılı test tapşırığı

D variantı 56 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxema və cədvəl əsasən doğru sıraları müəyyən edin.

Nö	Xüsusiyyətlər	Ərazilər
1.	Düzən-meşə landşaftı yayılmışdır	a, c
2.	Qışı soyuq keçən yarımsəhra və quru çöl iqlim yarımipiti səciyyəvidir	b, d
3.	Ölkəmizdə əhali sıxlığı ən az olan düzənliklərdir	a, c
4.	Paleogen yaşlı çökmə süxurlar geniş yayılmışdır	a, d
5.	Orta illik yağıntıların miqdarı 500 mm-dən azdır	b, d

Mövzu: Azərbaycan Respublikasının fiziki coğrafiyası

Sinif: 9, 10

İzah: Xəritə-sxemdə a – Lənkəran ovalığı, b – Arazboyu düzənliklər, c – Qanix-Əyriçay çökəkliyi, d – Cənub-Şərqi Şirvan düzü təsvir olunmuşdur. a və c ərazilərində düzən meşə landşaftı geniş yayılmışdır. b və d ərazilərində yarımsəhra quru çöl iqlim tipi yayıldığı üçün yağıntının miqdarı 500 mm-dən azdır. Qışı soyuq keçən yarımsəhra quru çöl iqlim yarımipiti b ərazisində formalaşsa da, d ərazisində müşahidə olunmur. a və c ərazilərində əhalinin sıxlığı yüksəkdir. a və d ərazilərində Paleogen yaşlı çökmə süxurlar deyil, IV dövr çökmə süxurlar geniş yayılıb.

Doğru cavab: 1, 5

A variantı 56 sayılı test tapşırığı

B variantı 54 sayılı test tapşırığı

C variantı 55 sayılı test tapşırığı

D variantı 54 sayılı test tapşırığı

Azərbaycanın kənd təsərrüfatı ilə bağlı doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Yarımsəhra və quru çöl iqlim şəraitində suvarma əkinçiliyi inkişaf edib.
2. Mülayim-isti iqlim şəraitində həm tumlu, həm də qərzəkli meyvəçilik inkişaf edib.
3. Şabalıdı və qəhvəyi torpaqların yayıldığı ərazilər əkinçilik üçün əlverişli deyil.
4. Boz və sarı torpaqlarda sitrus meyvəçiliyi inkişaf edib.
5. Yay otlaqları soyuq iqlim tipində formalaşır.
6. Taxılçılıq və üzümçülük yalnız dəmyə şəraitində inkişaf edib.

Mövzu: Azərbaycanın kənd təsərrüfatı

Sinif: 10, 11

İzah: 1. Yarımsəhra və quru çöl iqlim şəraitində yağıntıların miqdarı azdır. Xüsusilə yay ayları quraq keçdiyi üçün suvarma əkinçiliyi inkişaf edib. Tumlu meyvəçilik Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda, qərzəkli meyvəçilik isə Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda ixtisaslaşmış sahələridir. Bu iqtisadi rayonlarda əkinçilik əsasən mülayim –isti iqlim tipinin hakim olduğu ərazilərdə inkişaf etdirilir. Soyuq iqlim tipi ölkəmizdə orta və yüksək dağlıq ərazilərdə formalaşır və bu ərazilərdə yay otlaqları geniş yayılmışdır. Şabalıdı və qəhvəyi torpaqların yayıldığı ərazilər əkinçilik üçün əlverişlidir. Sarı torpaqlarda sitrus meyvəçiliyi inkişaf etsə də, Boz torpaqlarda inkişaf etməyib.

Doğru cavab: 1, 2, 5

A variantı 57 sayılı test tapşırığı

B variantı 57 sayılı test tapşırığı

C variantı 57 sayılı test tapşırığı

D variantı 57 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin:

1. Yaponiya
2. AFR
3. İspaniya

a. Musson iqlim tipi xarakterikdir

b. Üç yarımkürədə yerləşir

c. Əhalisinin əsas hissəsi german dil qrupuna aiddir

d. Zeytun istehsalına görə dünyada qabaqcıl yer tutur

e. Ərazisində Kobe limanı yerləşir

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumi coğrafiyası

Sinif: 10

İzah: Yaponiya üçün musson iqlim tipi xarakterikdir və ərazisində Kobe limanı yerləşir. AFR-də əhalinin əsas hissəsi german dil qrupuna aiddir. İspaniya üç yarımkürədə yerləşir və zeytun istehsalına görə dünyada qabaqcıl yer tutur.

Doğru cavab: 1-a, e, 2-c, 3-b, d

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58 – 60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

A dağları iki yarımkürədə yerləşir. Bu dağın yamaclarına isti okean cərəyanı təsir edir. İki işıqlanma qurşağında yerləşən bu dağlar İEO-lərin ərazisindədir. A dağlarının yerləşdiyi yarımada sahillərini bir neçə dənizin suları yuyur. Bu dağların şimal hissəsində gecə və gündüzün adi növbələşməsi pozulur. A dağları dövrlərinin sayı ən çox olan geoloji erada yaranmışdır. Onun ərazisindən bolsulu və sürətli çaylar axır. A dağlarının yerləşdiyi ölkələrdə əhalinin həm doğum, həm də ölüm səviyyəsi aşağıdır.

A variantı 58 sayılı test tapşırığı

B variantı 58 sayılı test tapşırığı

C variantı 58 sayılı test tapşırığı

D variantı 58 sayılı test tapşırığı

Mətnə əsasən A dağları və onun ən yüksək zirvəsinin adını, dağın yerləşdiyi işıqlanma qurşaqlarını və bu işıqlanma qurşaqlarında yerləşib A dağları ilə eyni geoloji erada yaranmış dağ silsiləsini müəyyən edib cədvəldə yazın.

Mövzu: Litosfer

Sinif: 8, 9

İzah: A dağları Skandinaviya dağlarıdır və ən yüksək zirvəsi Qalxepiggendir. Bu dağlar mülayim və qütb işıqlanma qurşaqlarında yerləşir. Ural dağları Skandinaviya ilə eyni işıqlanma qurşaqlarında yerləşir və hər iki dağ paleozoy erasında yaranmışdır.

Doğru cavab:

- A variantı 59 sayılı test tapşırığı
 B variantı 59 sayılı test tapşırığı
 C variantı 59 sayılı test tapşırığı
 D variantı 59 sayılı test tapşırığı

Mətnə əsasən A dağlarına uyğun gələn xüsusiyyətləri müəyyən edib cədvəldə müvafiq olaraq yazın.

Mövzu: Hidrosfer

Sinif: 8, 9

İzah: A dağlarından başlayan çayların eroziya bazisi Atlantik və Şimal Buzlu okeanıdır. A dağlarının yerləşdiyi yarımada sahillərini yuyan və dörd yarımkürədə yerləşən okean Atlantik okeanıdır. Bu okeana aid olan və Skandinaviya yarımadasının sahilini yuyan dənizlər isə Şimal və Baltik dənizləridir. Skandinaviya dağlarının yerləşdiyi Skandinaviya yarımadasının sahillərinə təsir edən okean cərəyanı Şimali Atlantik və Norveç cərəyanlarıdır.

Doğru cavab:

<i>A dağlarından başlayan çayların eroziya bazisi olan okeanlar</i>	<i>Dörd yarımkürədə yerləşən okeana aid olan və A dağlarının yerləşdiyi yarımada sahillərini yuyan dənizlər</i>	<i>A dağlarının yerləşdiyi yarımada sahillərinə təsir edən okean cərəyanı</i>
1. Atlantik 2. Şimal Buzlu	1. Şimal 2. Baltik	1. Şimali Atlantik 2. Norveç

- A variantı 60 sayılı test tapşırığı
 B variantı 60 sayılı test tapşırığı
 C variantı 60 sayılı test tapşırığı
 D variantı 60 sayılı test tapşırığı

A dağlarının yerləşdiyi ölkələrin adlarını, bu ölkələrin əhalisinin əsas hissəsinin aid olduğu dil qruplarını və əhalinin təbii artım tipini, demoqrafik keçid mərhələsini müəyyən edib cədvəl yazın.

Mövzu: Dünya əhalisi

Sinif: 8, 11

İzah: Skandinaviya dağları Norveç, İsveç və Finlandiya ölkələri ərazisində yerləşir. Norveç və İsveçin əhalisinin əsas hissəsi german dil qrupuna, Finlandiya əhalisinin əsas hissəsi isə fin-üqor dil qrupuna aiddir. Bu ölkələrdə əhalinin həm doğum, həm də ölüm göstəriciləri aşağı olduğu üçün təbii artımın I tipinə, demoqrafik keçidin isə IV mərhələsinə aiddir.

Doğru cavab:

<i>A dağlarının yerləşdiyi ölkələrin adları (ən azı iki ölkə)</i>	<i>A dağında yerləşən ölkələrin əhalisinin əsas hissəsinin aid olduğu dil qrupları</i>	<i>A dağlarının yerləşdiyi ölkələrdə əhalinin təbii artım tipi (1) və demoqrafik keçid mərhələsi (2)</i>

<i>A dağlarının (1) və ən yüksək zirvəsinin (2) adı</i>	<i>A dağlarının yerləşdiyi işıqlanma qurşaqları</i>	<i>A dağları ilə həm eyni işıqlanma qurşaqlarında yerləşən, həm də onunla eyni geoloji erada yaranmış dağ silsiləsi</i>
1. Skandinaviya 2. Qalxepiggen	1. Mülayim 2. Qütb	1. Ural
1. Norveç 2. İsveç 3. Finlandiya	1. German 2. Fin-Uqor	1. I tip 2. IV mərhələ

Tarix

- A variantı 61 sayılı test tapşırığı**
B variantı 61 sayılı test tapşırığı
C variantı 61 sayılı test tapşırığı
D variantı 61 sayılı test tapşırığı

XIII əsrin 30-cu illərinin sonu – 50-ci illərinin ortaları

Azərbaycan tarixi üçün səciyyəvidir:

- A) Hülakü hökmdarı Qazan xan tərəfindən islahatlar keçirilməsi
 B) Qızıl Ordu xanı Toxtamışın yürüşlərinə məruz qalması
 C) Ali monqol xaqanlığının canişinləri tərəfindən idarə olunması
 D) Əmir Teymurun canişinləri tərəfindən idarə olunması
 E) Cəlairilər dövlətinin hakimiyyətinin qəbul edilməsi

Mövzu: Azərbaycan monqol yürüşləri dövründə

Sinif: 7, 10

Hülakü hökmdarı Qazan xan XIII əsrin sonu – XIV əsrin əvvəllərində islahatlar keçirmişdi. Azərbaycan XIV əsrin sonunda Qızıl Ordu xanı Toxtamışın yürüşlərinə məruz qalmışdı. 1239-1256-cı illərdə Ali monqol xaqanlığının canişinləri tərəfindən idarə olunmuşdur. Əmir Teymurun Azərbaycana yürüşləri XIV əsrin sonlarında baş vermişdir. Azərbaycanda Cəlairilər dövlətinin hakimiyyəti 1359-cu ildən başlamışdır.

Doğru cavab: Ali monqol xaqanlığının canişinləri tərəfindən idarə olunması

- A variantı 62 sayılı test tapşırığı**
B variantı 69 sayılı test tapşırığı
C variantı 65 sayılı test tapşırığı
D variantı 76 sayılı test tapşırığı

1500-cü ildə Cabanı adlı yerdə baş verən döyüşdə Şirvanşah Fərrux Yasarın qoşunu məğlubiyyətə uğradıldı. Səfəvi qoşunu bu döyüşdən sonra Şamaxını, 1501-ci ilin yazında isə Bakını tutdu. Güllüstan qalasını mühasirəyə aldı. Bu zaman Ağqoyunlular şimala doğru yürüşə başladılar.

Verilən prosesin nəticəsində:

- A) Səfəvilər dövləti Xorasanı geri qaytardı
 B) Əlvənd padşahla Səfəvilər arasında döyüş baş verdi
 C) Azərbaycan torpaqlarının vahid dövlətin tərkibində birləşdirilməsi başa çatdı
 D) Şirvanşahlar dövləti süquta uğradıldı
 E) Osmanlı sultanı I Süleyman Azərbaycana yürüş etdi

Mövzu: Səfəvilər dövləti XVI əsrdə

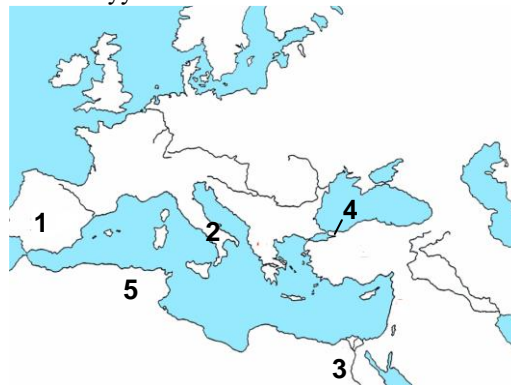
Sinif: 7-10

İzah: Səfəvilər dövləti Xorasanı XVI əsrin sonlarında geri qaytarmışdır. Mətnə verilən prosesin nəticəsində 1501-ci ildə Əlvənd padşahla Səfəvilər arasında Şərrur döyüşü baş verdi. Azərbaycan torpaqlarının vahid dövlətin tərkibində birləşdirilməsi şah I Təhmasibin dövründə başa çatmışdır. Şirvanşahlar dövləti XVI əsrin 30-cu illərində süquta uğradılmışdır. Osmanlı sultanı I Süleyman 1534-cü ildən başlayaraq Azərbaycana yürüş etmişdir.

Doğru cavab: Əlvənd padşahla Səfəvilər arasında döyüş baş verdi

- A variantı 63 sayılı test tapşırığı**
B variantı 74 sayılı test tapşırığı
C variantı 67 sayılı test tapşırığı
D variantı 68 sayılı test tapşırığı

Xəritədə rəqəmlərlə verilən ərazilər üçün doğru *olmayan* fikri müəyyən edin.

- A) 2 – Frank hökmdarı Hlodviq tərəfindən işğal olunmuşdu
 B) 1 – VIII əsrin əvvəllərində ərəb qoşunları tərəfindən tutulmuşdu
 C) 5 – Bizans imperatoru Yustinian tərəfindən işğal edilmişdi
 D) 4 – Bizans imperiyasının paytaxtı olmuşdu
 E) 3 – Bizans imperiyası üzərində qələbə nəticəsində ərəb orduları tərəfindən fəth olunmuşdu

Mövzu: Avropa orta əsrlərdə

Sinif: 7, 10

İzah: Xəritədə 2 rəqəmi ilə verilən ərazi Hlodviqin dövründə işğal olunmamışdı. Xəritədə 1 rəqəmi ilə verilən ərazi (Pireney yarımadası) VIII əsrin əvvəllərində ərəb qoşunları tərəfindən tutulmuşdu. 5 rəqəmi ilə verilən Şimali Afrikadakı Vandal krallığının ərazisi Bizans imperatoru Yustinian tərəfindən işğal edilmişdi. 4 rəqəmi ilə verilmiş ərazi Bizans imperiyasının paytaxtı Konstantinopoldur. VII əsrdə Bizans imperiyası üzərində qələbə qazanan ərəb orduları Misiri (3 rəqəmi ilə verilmiş ərazi) ələ keçirmişdi.

Doğru cavab: 2 – Frank hökmdarı Hlodviq tərəfindən işğal olunmuşdu

- A variantı 64 sayılı test tapşırığı**
B variantı 68 sayılı test tapşırığı
C variantı 66 sayılı test tapşırığı
D variantı 81 sayılı test tapşırığı

Hadisələrdən hansılarının yerini dəyişdikdə düzgün xronoloji ardıcılıq alınır?

1. S.C. Pişəverinin başçılığı ilə Milli hökumətin yaradılması
  2. Ş.M. Xiyabaninin başçılığı ilə Milli hökumətin yaradılması
  3. Dünyada ilk dəfə olaraq Azərbaycanda açıq dənizdə neft çıxarılmasına başlanılması
  4. Azərbaycan SSR-də Konstitusiyaya dövlət dilinin Azərbaycan dili olması haqqında maddənin əlavə edilməsi
- A) 1 və 3   B) 1 və 2   C) 2 və 4
 D) 3 və 4   E) 2 və 3

Mövzu: Azərbaycan XX əsrin 20-80-ci illərdə

Sinif: 9, 11

İzah: S. C. Pişəvərinin başçılığı ilə Milli hökumət 1945-ci ildə yaradılmışdı. Ş. M. Xiyabaninin başçılığı ilə Milli hökumət 1920-ci ildə yaradılmışdı. Dünyada ilk dəfə olaraq Azərbaycanda açıq dənizdə neft çıxarılmasına 1948-ci ildə başlanılmışdı. Azərbaycan SSR-də Konstitusiyaya dövlət dilinin Azərbaycan dili olması haqqında maddə 1956-cı ildə əlavə edilmişdir.

Doğru cavab: 1 və 2

A variantı 65 sayılı test tapşırığı
B variantı 77 sayılı test tapşırığı
C variantı 75 sayılı test tapşırığı
D variantı 79 sayılı test tapşırığı

Roma sərkərdəsi Pompeyin Albaniyaya hücum etməkdə məqsədi:

- A) Albaniyanın Selevkilərdən asılılığına son qoymaq
- B) Karra şəhəri yaxınlığında baş verən döyüşdəki məğlubiyyətin əvəzini çıxmaq
- C) Dərbənd istiqamətində irəliləyib alan tayfalarının yürüşlərinin qarşısını almaq
- D) Mərkəzi Asiyanın işğalını başa çatdırmaq
- E) Hindistanla Qara dəniz sahillərini birləşdirən ticarət yollarını ələ keçirmək

Mövzu: Azərbaycan ərazisində qədim dövlətlər

Sinif: 6-10

İzah: Albaniya Selevkilərdən asılı vəziyyətdə olmamışdır. Karra şəhəri yaxınlığındakı baş verən döyüş e.ə. 53-cü ildə, yəni Roma sərkərdəsi Pompeyin Albaniyaya hücumundan sonra baş verdiyi üçün doğru ola bilməz. Alan tayfalarının yürüşləri Roma sərkərdəsi Pompeyin yürüşündən daha sonra başladığı üçün onun məqsədi Dərbənd istiqamətində irəliləyib bu yürüşlərin qarşısını almaq olmamışdır. Roma sərkərdəsi Pompey Mərkəzi Asiyaya yürüş etməmişdir. Pompeyin Albaniyaya hücum etməkdə məqsədi Hindistanla Qara dəniz sahillərini birləşdirən ticarət yollarını ələ keçirmək olmuşdur.

Doğru cavab: Hindistanla Qara dəniz sahillərini birləşdirən ticarət yollarını ələ keçirmək

A variantı 66 sayılı test tapşırığı
B variantı 70 sayılı test tapşırığı
C variantı 78 sayılı test tapşırığı
D variantı 67 sayılı test tapşırığı

Almaniyanın 1926-cı il, Türkiyə Respublikasının 1932-ci il tarixlərinə aid oxşarlıq:

- A) Konstitusiyanın qəbul edilməsi
- B) İqtisadi sahədə beşillik planın tətbiq edilməsi
- C) Müstəmləkələrdən məhrum edilməsi
- D) Brian-Kelloq paktını imzalaması
- E) Millətlər Cəmiyyətinə daxil olması

Mövzu: Dünya dövlətləri XX əsrin 20-40-cı illəri

Sinif: 9-11

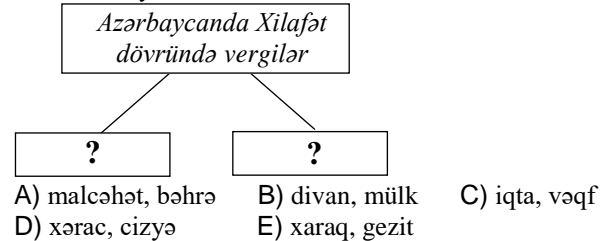
İzah: Almaniya 1926-cı ildə, Türkiyədə isə 1932-ci ildə konstitusiyaya qəbul edilməmişdir. Həmçinin, sualın şərtində verilmiş tarixlərdə iqtisadi sahədə beşillik plan tətbiq edilməmişdir. Almaniyanın müstəmləkələrdən məhrum edilməsi 1919-cu ildə keçirilən Paris sülh konfransının nəticəsində olmuşdur. Türkiyə Respublikasının isə

ümumiyyətlə müstəmləkəsi olmamışdır. Brian-Kelloq paktı 1928-ci ildə imzalanmışdır. Millətlər Cəmiyyətinə daxil olma hər iki dövlətin müvafiq tarixinə aid doğru cavabdır.

Doğru cavab: Millətlər Cəmiyyətinə daxil olması

A variantı 67 sayılı test tapşırığı
B variantı 73 sayılı test tapşırığı
C variantı 69 sayılı test tapşırığı
D variantı 77 sayılı test tapşırığı

Sxemi tamamlayın.

Mövzu: Azərbaycan Xilafətin tərkibində

Sinif: 7-10

İzah: Azərbaycanda Xilafət dövründə malcəhət və bəhrə vergiləri mövcud olmamışdır. Divan və mülk torpaq mülkiyyəti formalarıdır. Həmçinin, iqta və vəqf torpaq mülkiyyəti formalarıdır. Xərac və cizyə vergiləri Ərəb xilafəti dövründə meydana gəlmişdir. Xaraq və gezit vergiləri isə Sasani dövlətinin dövrünə aiddir.

Doğru cavab: xərac, cizyə

A variantı 68 sayılı test tapşırığı
B variantı 64 sayılı test tapşırığı
C variantı 81 sayılı test tapşırığı
D variantı 75 sayılı test tapşırığı

Xəritədə ərazisi ulduzla qeyd olunmuş rayona aid olanları müəyyən edin.

1. Ərazisində Paleolit dövrünə aid qədim abidə yerləşir
  2. 8 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan ordusu tərəfindən düşmən işğalından azad edilmişdir
  3. Ərazisində Orta Tunc dövrünə aid Göytəpə şəhər tipli yaşayış məskəni yerləşir
  4. Ərazisində Erkən Tunc dövrünə aid Sərkərtəpə abidəsi yerləşir
  5. 2020-ci il noyabrın 25-də düşmən işğalından azad edilmişdir
- A) 1, 5   B) 2, 4   C) 2, 3   D) 1, 4   E) 3, 5

Mövzu: Azərbaycan mədəniyyəti

Sinif: 6-9-11

İzah: Xəritədə ərazisi ulduzla göstərilən ərazi Kəlbəcər rayonudur. Ərazisində Paleolit dövrünə aid qədim Zar abidəsi yerləşir. 8 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan ordusu tərəfindən düşmən işğalından azad edilmiş ərazimiz Şuşa rayonudur. Orta tunc dövrünə aid Göytəpə şəhər tipli yaşayış məskəni Urmiya ətrafında yerləşir. Erkən tunc dövrünə aid Sərkərtəpə abidəsi Xaçmazda yerləşir. Kəlbəcər rayonu 2020-ci il noyabrın 25-də düşmən işğalından azad edilmişdir.

Doğru cavab: 1, 5

A variantı 69 sayılı test tapşırığı

B variantı 75 sayılı test tapşırığı

C variantı 82 sayılı test tapşırığı

D variantı 62 sayılı test tapşırığı

E.ə. II minilliyin sonlarında Mikena mədəniyyətinin məhv olmasının səbəbi:

- dori tayfalarının Yunanıstana yürüş etməsi
- Afina-Sparta müharibəsinin baş verməsi
- ibtidai icma quruluşunun dağılması
- güclü vulkan püskürməsi
- yunanların koloniyalarda məskunlaşması

Mövzu: Avropa qədim dövrlərdə. Yunanıstan

Sinif: 6-10

İzah: Mikena mədəniyyəti E.ə. II minillikdə dori tayfalarının Yunanıstana yürüşü nəticəsində məhv olmuşdur. Afina-Sparta müharibəsi e.ə. V əsrdə baş vermişdir. Mikena mədəniyyətinin məhv olması ibtidai icma quruluşunun dağılması ilə bağlı deyil. Güclü vulkan püskürməsi nəticəsində Krit mədəniyyəti dağılmışdı. Yunan koloniyaları e.ə. VIII əsrdən yaranmağa başlamışdı.

Doğru cavab: dori tayfalarının Yunanıstana yürüş etməsi

A variantı 70 sayılı test tapşırığı

B variantı 63 sayılı test tapşırığı

C variantı 79 sayılı test tapşırığı

D variantı 70 sayılı test tapşırığı

II Qarabağ müharibəsi (Vətən müharibəsi) dövrünə aid *deyil*.

- Azərbaycan istehsalı olan Pilotsuz Uçuş Aparatından uğurla istifadə edilməsi
- Aldadıcı taktika ilə Ermənistanın hava hücumundan müdafiə sistemlərinin məhv edilməsi
- BMT Təhlükəsizlik Şurasının ölkəmiz əleyhinə qətnamə qəbul etməsi
- Hadrut qəsəbəsinin azad edilməsi ilə Şuşaya hücum üçün əlverişli şəraitin yaranması
- “Qarabağ mücrüsü” adlanan plan nəticəsində ordumuzun canlı qüvvə itkisinin minimuma endirilməsi

Mövzu: İkinci Qarabağ müharibəsi

Sinif: 9-11

İzah: II Qarabağ müharibəsi (Vətən müharibəsi) dövründə Azərbaycan istehsalı olan Pilotsuz Uçuş Aparatından uğurla istifadə edilmişdir. Aldadıcı taktika ilə Ermənistanın hava hücumundan müdafiə sistemləri məhv edilmişdir. BMT Təhlükəsizlik Şurası ölkəmiz əleyhinə qətnamə qəbul etməmişdir. Hadrut qəsəbəsinin azad edilməsi ilə Şuşaya

hücum üçün əlverişli şərait yaranmışdır. “Qarabağ mücrüsü” adlanan plan nəticəsində ordumuzun canlı qüvvə itkisi minimuma endirilmişdir.

Beləliklə, II Qarabağ müharibəsi (Vətən müharibəsi) dövründə BMT Təhlükəsizlik Şurası ölkəmiz əleyhinə qətnamə qəbul etmədiyi üçün doğru cavabdır.

Doğru cavab: BMT Təhlükəsizlik Şurasının ölkəmiz əleyhinə qətnamə qəbul etməsi

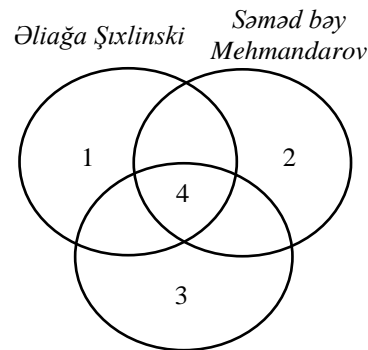
A variantı 71 sayılı test tapşırığı

B variantı 66 sayılı test tapşırığı

C variantı 62 sayılı test tapşırığı

D variantı 69 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun bəndləri müəyyən edin.

Hüseyn xan Naxçıvanski

- Rusiya çarının yeganə müsəlman yavəri olmuşdur.
  - Birinci dünya müharibəsində rus ordusunda xidmət etmişdir.
  - Rusiya paytaxtının toplarla müdafiəsinə rəhbərlik etmişdir.
  - İlk azərbaycanlı hərbi təyyarəçi olmuşdur.
  - Döyüş şücaətinə görə brilyantla bəzədilmiş Georgi silahı ilə təltif edilmişdir.
- 1 – c; 2 – e; 3 – a; 4 – b
  - 1 – b; 2 – a; 3 – d; 4 – c
  - 1 – d, e; 2 – c; 3 – a; 4 – b
  - 1 – a; 2 – b, d; 3 – c; 4 – e
  - 1 – c; 2 – a; 3 – d; 4 – b, e

Mövzu: Azərbaycan Birinci dünya müharibəsi illərində

Sinif: 9-11

İzah: Rusiya çarının yeganə müsəlman yavəri Hüseyn xan Naxçıvanski olmuşdur. Əliağa Şıxlinski, Səməd bəy Mehmandarov və Hüseyn xan Naxçıvanski Birinci dünya müharibəsində rus ordusunda xidmət etmişdir. Rusiya paytaxtının toplarla müdafiəsinə Əliağa Şıxlinski rəhbərlik etmişdir. İlk azərbaycanlı hərbi təyyarəçi Fərrux ağa Qayıbov olmuşdur. Səməd bəy Mehmandarov döyüş şücaətinə görə brilyantla bəzədilmiş Georgi silahı ilə təltif edilmişdir.

Doğru cavab: 1 – c; 2 – e; 3 – a; 4 – b

A variantı 72 sayılı test tapşırığı

B variantı 78 sayılı test tapşırığı

C variantı 63 sayılı test tapşırığı

D variantı 72 sayılı test tapşırığı

XX əsrin 20-ci illərinin sonu SSRİ və XX əsrin 50-ci illəri Çin tarixinə aid ümumi cəhətlər):

1. Totalitar rejimin yumşaldılması
  2. Zorakı kollektivləşdirilmənin həyata keçirilməsi
  3. Hərbi kommunizm siyasətinin tətbiq edilməsi
  4. Torpaqların kəndlilər arasında bölüşdürülməsi
- A) yalnız 1   B) 2 və 3   C) 3 və 4
D) 1 və 4   E) yalnız 2

Mövzu: Dünya dövlətləri II dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə

Sinif: 9-11

İzah: XX əsrin 20-ci illərinin sonu SSRİ-də və XX əsrin 50-ci illəri Çində totalitar rejim yumşaldılmamış, əksinə güclənmişdir. Müvafiq dövrlərdə hər iki dövlətdə zorakı kollektivləşdirmə həyata keçirilmişdir. Hərbi kommunizm siyasəti SSRİ və Çində tətbiq edilməmişdir. Zorakı kollektivləşdirmə siyasəti həyata keçirildiyi üçün torpaqların kəndlilər arasında bölüşdürülməsi doğru ola bilməz.

Doğru cavab: yalnız 2

- A variantı 73 sayılı test tapşırığı**
B variantı 62 sayılı test tapşırığı
C variantı 74 sayılı test tapşırığı
D variantı 74 sayılı test tapşırığı

VII əsrin 40-cı illərindən fərqli olaraq, 50-ci illəri Albaniya dövləti üçün səciyyəvi idi:

- A) Sasani dövləti ilə sülh müqaviləsinin imzalanması
B) Daxili müstəqilliyinin ləğv edilməsi
C) Xilafətə verilən vergilərin üçdə bir qədər azaldılması
D) Bizans imperatoru ilə ittifaqın yaradılması
E) Xəzər xaqanlığı ilə müqavilə imzalanması

Mövzu: Azərbaycan III – VII əsrin 1-ci yarısında

Sinif: 7-10

İzah: Sualın şərtində verilmiş tarixlərdə Albaniya Sasani dövləti ilə sülh müqaviləsi imzalamamışdır. Albaniyanın daxili müstəqilliyi VIII əsrin əvvəllərində ləğv edilmişdir. Xilafətə verilən vergilərin üçdə bir qədər azaldılması 667-670-ci illərdə Albaniya hökmdarı Cavanşirin xəlifə ilə görüşünün nəticəsinə aiddir. Bizans imperatoru ilə xilafətə qarşı ittifaq 654-cü ildə yaradılmışdır. Xəzər xaqanlığı ilə müqavilə VII əsrin 60-cı illərində imzalanmışdır.

Doğru cavab: Bizans imperatoru ilə ittifaqın yaradılması

- A variantı 74 sayılı test tapşırığı**
B variantı 81 sayılı test tapşırığı
C variantı 68 sayılı test tapşırığı
D variantı 73 sayılı test tapşırığı

Böyük Hun dövlətinin e.ə. 50-ci illər tarixi üçün səciyyəvidir:

- A) Teoman tərəfindən hunların vahid dövlətdə birləşdirilməsi
B) Mete tanhunun ordu islahatı keçirməsi
C) Çin üzərinə ilk hərbi yürüşlərin olması
D) Dövlətin iki hissəyə parçalanması
E) Çin imperatoru ilə Pinçen müqaviləsinin imzalanması

Mövzu: Qədim Şərq: Böyük Hun dövləti

Sinif: 6-10

İzah: Teoman tərəfindən hunlar e.ə. III əsrdə vahid dövlətdə birləşdirilmişdir. Mete tanhu e.ə. 209-174-cü illərdə hakimiyyətdə olmuşdur. Böyük Hun dövlətinin Çin üzərinə ilk hərbi yürüşləri e.ə. III əsrdən başlamışdır. Dövlətin iki hissəyə parçalanması e.ə. 58-ci ildə baş

vermişdir. Çin imperatoru ilə Pinçen müqaviləsi e.ə. 200-cü ildə imzalanmışdır.

Doğru cavab: Dövlətin iki hissəyə parçalanması

- A variantı 75 sayılı test tapşırığı**
B variantı 72 sayılı test tapşırığı
C variantı 73 sayılı test tapşırığı
D variantı 66 sayılı test tapşırığı

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinə aid hadisə və nəticə əlaqələrinin uyğunluğunu müəyyən edin.

Nö	Hadisə	Nəticə
1.	Müəssislər Məclisinə seçkilər haqqında əsasnamənin qəbul edilməsi	Parlament fəaliyyətə başladı
2.	Bakının işğaldan azad edilməsi	Milli Şura fəaliyyətini dayandırdı
3.	Mudros müqaviləsinin imzalanması	Osmanlı hərbi qüvvələri Naxçıvanı tərk etdi
4.	Əsgəran yaxınlığında döyüşün baş verməsi	Milli ordumuzun hissələri erməni dəstələrini məğlubiyyətə uğratdı

A) 1, 2   B) 2, 3   C) 3, 4   D) 2, 4   E) 1, 3

Mövzu: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Sinif: 9-11

İzah: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində Müəssislər Məclisinə seçkilər haqqında əsasnamənin qəbul edilməsi 1919-cu il tarixinə aiddir, ancaq Parlament fəaliyyətə 1918-ci ildə başlamışdır. Bakının işğaldan azad edilməsi Milli Şuranın fəaliyyətinin dayandırmasının səbəbi olmamışdır. Mudros müqaviləsinin imzalanması nəticəsində Osmanlı hərbi qüvvələri Naxçıvanı tərk etmişdi. Əsgəran yaxınlığında döyüşün nəticəsində Milli ordumuzun hissələri erməni dəstələrini məğlubiyyətə uğratmışdı.

Doğru cavab: 3, 4

- A variantı 76 sayılı test tapşırığı**
B variantı 80 sayılı test tapşırığı
C variantı 76 sayılı test tapşırığı
D variantı 71 sayılı test tapşırığı

XIX əsrin ikinci yarısında Şimali Qafqaz və Mərkəzi Asiya tarixinə aid olan ümumi cəhət:

- A) P. Stolipinin torpaq islahatının keçirilməsi
B) Rusiya dövləti tərəfindən işğal edilməsi
C) Osmanlı dövlətinin tərkibinə daxil edilməsi
D) İngiltərənin nüfuz dairəsinə daxil olması
E) Hərbi-dini dövlətin – imamətin yaranması

Mövzu: Rusiya

Sinif: 9-11

İzah: P. Stolipinin torpaq islahatının keçirilməsi XX əsrin əvvəllərinə aiddir. XIX əsrin ikinci yarısında Rusiya Şimali Qafqaz və Mərkəzi Asiyayı işğal etmişdir. XIX əsrin ikinci yarısında Şimali Qafqaz və Mərkəzi Asiya Osmanlı dövlətinin tərkibinə daxil edilməmiş, həmçinin İngiltərənin nüfuz dairəsinə daxil olmayıblar. Hərbi-dini dövlət – imamətin yaranması yalnız Şimali Qafqazın tarixinə aiddir.

Doğru cavab: Rusiya dövləti tərəfindən işğal edilməsi

- A variantı 77 sayılı test tapşırığı**
B variantı 79 sayılı test tapşırığı
C variantı 64 sayılı test tapşırığı
D variantı 80 sayılı test tapşırığı

Eldənizlər dövlətinin hökmdarı Məhəmməd Cahan Pəhləvanın fəaliyyətinə aid *deyil*.

- A) İri səlcuq əmirlərinin müqavimətinin qırılması
 B) Sultan titulunun qəbul edilməsi
 C) Paytaxtın Naxçıvan şəhərindən köçürülməsi
 D) Gürcü feodallarının hücumlarının qarşısının alınması
 E) Təbrizin Ağsunqurılardan alınması

Mövzu: Azərbaycan Atabəylər dövləti

Sinif: 7-10

İzah: Eldənizlər dövlətinin hökmdarı Məhəmməd Cahan Pəhləvan sultan titulu qəbul etməmişdir. Distraktorlarda verilmiş iri səlcuq əmirlərinin müqavimətinin qırılması, paytaxtın Naxçıvan şəhərindən köçürülməsi və gürcü feodallarının hücumlarının qarşısının alınması Məhəmməd Cahan Pəhləvanın fəaliyyətinə aiddir.

Doğru cavab: Sultan titulunun qəbul edilməsi

- A variantı 78 sayılı test tapşırığı**
B variantı 67 sayılı test tapşırığı
C variantı 71 sayılı test tapşırığı
D variantı 78 sayılı test tapşırığı

Heydər Əliyevin birinci prezidentliyi dövrünə aiddir:

1. Milli valyuta – manatın dövriyyəyə buraxılması
 2. Strateji əhəmiyyət daşıyan Horadiz qəsəbəsinin azad edilməsi
 3. “Torpaq islahatı haqqında” Qanun qəbul edilməsi
 4. Azərbaycan Respublikasının BMT-yə üzv qəbul olunması
 A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

Mövzu: Müstəqilliyin bərpa olunması, XX əsrin sonları-XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycan Respublikasının daxili və xarici siyasəti

Sinif: 9-11

İzah: Heydər Əliyevin birinci prezidentliyi dövrü 1993-1998-ci illəri əhatə etmişdir. Milli valyuta – manat 1992-ci ildə dövriyyəyə buraxılmışdır. Strateji əhəmiyyət daşıyan Horadiz qəsəbəsi 1994-cü ildə azad edilmişdir. “Torpaq islahatı haqqında” Qanun 1996-cı ildə qəbul edilmişdir. Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildə BMT-yə üzv qəbul olunmuşdur.

Doğru cavab: 2, 3

- A variantı 79 sayılı test tapşırığı**
B variantı 71 sayılı test tapşırığı
C variantı 70 sayılı test tapşırığı
D variantı 63 sayılı test tapşırığı

Əsas Kəngərli tayfasının başçısı tərəfindən qoyulmuş bu xanlıq Zəngəzurdan Araz çayı vadisinə qədər olan əraziləri əhatə etmişdir. XVIII əsrin 80-ci illərində xanlıqda hakimiyyət uğrunda mübarizə daha da güclənmişdi. İkinci Rusiya-Qacarlar müharibəsi zamanı rus qoşunları tərəfindən işğal edilmişdir.

Məndə haqqında bəhs edilən xanlıqla İrəvan xanlığının ümumi cəhətlərini müəyyən edin.

1. Müəyyən müddət Qarabağ xanlığından asılı olması
 2. Rusiya ilə Georgiyevsk müqaviləsini imzalaması
 3. Keçmiş Çuxursəəd bəylərbəyliyinə ərazisində yaranması
 4. Türkmənçay müqaviləsinə əsasən Qacarların tərkibində qalması
 A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

Mövzu: Azərbaycan XVIII-XIX əsrin əvvəllərində, Xanlıqlar dövrü

Sinif: 8-10

İzah: Məndə haqqında bəhs edilən Naxçıvan xanlığının İrəvan xanlığı ilə ümumi cəhətlərinə müəyyən müddət Qarabağ xanlığından asılı vəziyyətdə olmaları və keçmiş Çuxursəəd bəylərbəyliyinə ərazisində yaranmaları aiddir. Hər iki xanlıq Rusiya ilə Georgiyevsk müqaviləsini imzalamayıblar. 1827-ci ildə Rusiya tərəfindən işğal edilmiş hər iki xanlıq Türkmənçay müqaviləsinə əsasən bu dövlət tərəfindən ilhaq edilmişdir.

Doğru cavab: 1, 3

- A variantı 80 sayılı test tapşırığı**
B variantı 82 sayılı test tapşırığı
C variantı 72 sayılı test tapşırığı
D variantı 82 sayılı test tapşırığı

XVI əsrin ikinci yarısı Osmanlı dövləti üçün səciyyəvi idi:

- A) Ağqoyunlu qoşunlarının məğlub edilməsi
 B) Köprülü Mehmet paşanın islahatlar keçirməsi
 C) Səfəvi dövləti ilə yeni müharibənin başlanması
 D) Vyana şəhərinin mühasirəyə alınması
 E) Misir Məmlük sultanlığına son qoyulması

Mövzu: Osmanlı dövləti XIV-XVI əsrlərdə

Sinif: 7-10

İzah: XVI əsrin ikinci yarısında Osmanlı dövləti Ağqoyunlu dövlətini məğlub etməmişdir. Köprülü Mehmet paşa XVII əsrin ikinci yarısında islahatlar keçirmişdir. Səfəvi dövləti ilə Osmanlı dövləti arasında yeni müharibə XVI əsrin ikinci yarısında, yəni 1578-ci ildə başlanmışdır. Osmanlı qoşunları Vyana şəhərini 1529-cu il və 1683-cü illərdə mühasirəyə almışdır. Misir Məmlük sultanlığına XVI əsrin əvvəllərində sultan I Səlimin (1512-1520) hakimiyyəti dövründə son qoyulmuşdur.

Doğru cavab: Səfəvi dövləti ilə yeni müharibənin başlanması

- A variantı 81 sayılı test tapşırığı**
B variantı 65 sayılı test tapşırığı
C variantı 77 sayılı test tapşırığı
D variantı 64 sayılı test tapşırığı

XIX əsrin 80-ci illərində Şimali Azərbaycanın iqtisadiyyatı üçün səciyyəvi idi:

- A) sahibkar kəndlilərinin mükəlləfiyyət daşımaqdan azad edilməsi
 B) H.Z. Tağıyev tərəfindən Bakıda toxuculuq fabrikinin açılması
 C) bəy və ağalara tiyul torpaqları üzərində tam irsi mülkiyyət hüququnun verilməsi
 D) mülkədarların kəndlilər üzərində polis və məhkəmə hüququnun ləğv edilməsi

E) Bakı-Tiflis dəmir yolu xəttinin işə salınması

Mövzu: Azərbaycan XIX əsrin 2-ci yarısında

Sinif: 9-11

İzah: Sahibkar kəndliləri 1912-ci il aqrar qanunu ilə mükəlləfiyyət daşımaqdan azad edilmişdir. H.Z. Tağıyev Bakıda toxuculuq fabrikinə 1900-cü ildə açmışdır. Bəy və ağalara tiyul torpaqları üzərində tam irsi mülkiyyət hüququ 1846-cı il reskripti ilə verilmişdir. Mülkədarların kəndlilər üzərində polis və məhkəmə hüququ 1865-ci ildə ləğv edilmişdir. Bakı-Tiflis dəmir yolu xətti 1883-cü ildə işə salınmışdır.

Doğru cavab: Bakı-Tiflis dəmir yolu xəttinin işə salınması

A variantı 82 sayılı test tapşırığı

B variantı 76 sayılı test tapşırığı

C variantı 80 sayılı test tapşırığı

D variantı 65 sayılı test tapşırığı

Uyğur dövlətini ikinci Göytürk dövlətindən fərqləndirirdi:

1. Türk mənşəli sülalə tərəfindən idarə olunması
  2. Çin üzərinə yürüş edilməsi
  3. IX əsrin 40-cı illərində süqut etməsi
  4. Hökmdarın xaqan titulu daşması
  5. Tibetlilərin məğlub edilərək Çindən qovulması
- A) 2, 4 B) 1, 3 C) 3, 5 D) 2, 5 E) 1, 4

Mövzu: Erkən orta əsrlər türk dövlətləri

Sinif: 7-10

İzah: Uyğur və Göytürk dövlətləri türk mənşəli sülalə tərəfindən idarə olunmuşdular. Uyğur və İkinci Göytürk dövlətləri Çin üzərinə yürüş etmişdir. İkinci Göytürk dövləti VIII əsrin 40-cı illərində, Uyğur dövləti IX əsrin 40-cı illərində süqut etmişdir. Hər iki dövlətin hökmdarları xaqan titulu daşmışdır. Uyğur hökmdarı Bögü xaqan tibetliləri məğlub edilərək Çindən qovmuşdur.

Doğru cavab: 3, 5

A variantı 83 sayılı test tapşırığı

B variantı 85 sayılı test tapşırığı

C variantı 86 sayılı test tapşırığı

D variantı 85 sayılı test tapşırığı

Rəvvadilər dövlətinin Şirvanşahlar dövləti ilə oxşar, Salarilər dövləti ilə fərqli xüsusiyyətlərini müəyyən edin.

1. Ərəb mənşəli sülalə tərəfindən yaradılmışdı
2. Böyük Səlcuq dövlətindən asılı olmuşdu
3. Slavyanların hücumuna məruz qalmışdı
4. Dəbil əmirliyini özünə birləşdirmişdi

Mövzu: Azərbaycan IX əsrin ikinci yarısı-XI əsrdə

Sinif: 7-10

İzah: Rəvvadilər və Şirvanşahlar dövləti ərəb mənşəli sülalələr tərəfindən yaradılmışdı. 1054-cü ildə Rəvvadilər, 1066-cı ildə Şirvanşahlar dövləti Böyük Səlcuq dövlətindən asılı vəziyyətə düşmüşdü. Salarilər dövləti 944-cü ildə slavyanların hücumuna məruz qaldığı üçün Rəvvadilər dövlətinin bu dövlətlə fərqli xüsusiyyətlərinə slavyanların hücumuna məruz qalması aid ola bilməz. Dəbil əmirliyini Rəvvadilər və Şirvanşahlar dövləti özünə birləşdirməmişdi.

Doğru cavab: 1, 2

A variantı 84 sayılı test tapşırığı

B variantı 83 sayılı test tapşırığı

C variantı 85 sayılı test tapşırığı

D variantı 86 sayılı test tapşırığı

Neolit və Eneolit dövrlərinə aid oxşar cəhətlər:

1. Əkinçilikdə toxadan istifadə edilməsi
2. İlk şəhər məskənlərinin mövcud olması
3. Saxsı qabların hazırlanması
4. Süni suvarma sistemindən istifadə olunması
5. Təsərrüfatda daş alətlərdən istifadə edilməsi

Mövzu: Azərbaycan ərazisində ibtidai icma cəmiyyəti

Sinif: 6-10

İzah: Əkinçilikdə toxadan istifadə Neolit və Eneolit dövrlərinə aid oxşar cəhətlərdəndir. İlk şəhər məskənləri Orta Tunc dövründə meydana gəlmişdir. Saxsı qabların hazırlanması da Neolit və Eneolit dövrlərinə aid oxşar cəhətlərdir. Süni suvarma sistemindən Erkən Tunc dövründən istifadə olunmağa başlanmışdı. Təsərrüfatda daş alətlərdən istifadə edilməsi hər iki dövrün oxşar xüsusiyyətidir.

Doğru cavab: 1, 3, 5

A variantı 85 sayılı test tapşırığı

B variantı 86 sayılı test tapşırığı

C variantı 84 sayılı test tapşırığı

D variantı 83 sayılı test tapşırığı

Xronoloji ardıcılığı müəyyən edin.

1. Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtının Bakı şəhərinə köçürülməsi
2. Böyük Səlcuq dövlətinin paytaxtının Rey şəhərinə köçürülməsi
3. Teymurilər dövlətinin paytaxtının Herat şəhərinə köçürülməsi
4. Osmanlı dövlətinin paytaxtının Bursa şəhərinə köçürülməsi

Mövzu: Şirvanşahlar dövləti. Böyük Səlcuq, Osmanlı və Teymuri dövləti

Sinif: 7-10

İzah: Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtının Bakı şəhərinə köçürülməsi 1192-ci ildə. Böyük Səlcuq dövlətinin paytaxtının Rey şəhərinə köçürülməsi 1043-cü ildə, Teymurilər dövlətinin paytaxtının Herat şəhərinə köçürülməsi XV əsrin birinci yarısında Şahruxun hakimiyyəti dövründə və Osmanlı dövlətinin paytaxtının Bursa şəhərinə köçürülməsi XIV əsrdə Orxan Qazinin dövründə (1326-1362) olmuşdur.

Doğru cavab: 2, 1, 4, 3

A variantı 86 sayılı test tapşırığı

B variantı 84 sayılı test tapşırığı

C variantı 83 sayılı test tapşırığı**D variantı 84 sayılı test tapşırığı**

Hadisə və nəticə əlaqələrinə aid uyğunluğu müəyyən edin.

Nö	Hadisə	Nəticə
1.	1711-ci ildə Prut çayı sahilində sülh müqaviləsinin imzalanması	Rusiya Azov qalasını Osmanlı dövlətinə qaytardı
2.	1783-cü ildə Parisdə (Versalda) sülh müqaviləsinin imzalanması	İngiltərə ABŞ-nin müstəqilliyini tanıdı
3.	Neyzbi döyüşünün baş verməsi	ABŞ-də "İstiqlaliyyət bəyannaməsi" qəbul edildi
4.	II Yekaterinanın hakimiyyətə gəlməsi	Rusiyada mütləqiyyət quruluşu zəiflədi
5.	XVII əsrdə Otuzillik müharibənin baş verməsi	Qərbi Avropada üstünlük İspaniyadan Fransaya keçdi

Mövzu: ABŞ, İngiltərə, Rusiya və Osmanlı XVII-XVIII əsrlərdə

Sınıf: 8-10

İzah: 1711-ci ildə Prut çayı sahilində sülh müqaviləsi imzalanması nəticəsində Rusiya Azov qalasını Osmanlı dövlətinə qaytardı. 1783-cü ildə Parisdə (Versalda) sülh müqaviləsinin imzalanması nəticəsində İngiltərə ABŞ-nin müstəqilliyini tanıdı. Neyzbi döyüşünün nəticəsində ABŞ-də "İstiqlaliyyət bəyannaməsi" qəbul edilməmişdir. II Yekaterinanın hakimiyyətə gəlməsi ilə Rusiyada mütləqiyyət quruluşu güclənmişdir. XVII əsrdə baş verən Otuzillik müharibə nəticəsində Qərbi Avropada üstünlük İspaniyadan Fransaya keçdi.

Doğru cavab: 1, 2, 5

A variantı 87 sayılı test tapşırığı**B variantı 87 sayılı test tapşırığı****C variantı 87 sayılı test tapşırığı****D variantı 87 sayılı test tapşırığı**

Uyğunluğu müəyyən edin.

- Otluqbeli döyüşü
- Mərv döyüşü

- Osmanlı dövləti
- Qaraqoyunlu (Baharlı) dövləti
- Səfəvi dövləti
- Ağqoyunlu (Bayandurlu) dövləti
- Cəlairilər dövləti

Mövzu: Azərbaycan XV əsrdə və Səfəvi dövləti dövründə

Sınıf: 7-10

İzah: Otluqbeli döyüşü 1473-cü ildə Osmanlı ordusu ilə Ağqoyunlular arasında baş vermişdir. Mərv döyüşü 1510-cu ildə Səfəvilərlə Şeybanilər arasında olmuşdur.

Doğru cavab: 1-a, d; 2-c

Sədr:

– Söz Muxtar Mahmudova verilir.

M. Mahmudov:

– Cənablar! Bu gün Parlamentin çıxardığı qərar bilirik ki, şimaldan hücum edən qüvvənin təsiri altında çıxarılan qərardir. Bu məsələyə görə parlament yığılır və məsuliyyəti tamamilə öz üzərinə götürən partiya ilə danışıqlar aparılır. Danışıqlarda məqsəd qan tökülməsinin qarşısını almaqdır.

Şimaldan gələn bu qüvvəni dəf etmək üçün Azərbaycan ordusunun qüvvəsi olmadığına görə Parlament sonuncu iclasında hakimiyyətin yerli kommunistlərə təhvil verilməsi haqqında qərar qəbul etdi.

A variantı 88 sayılı test tapşırığı**B variantı 88 sayılı test tapşırığı****C variantı 88 sayılı test tapşırığı****D variantı 88 sayılı test tapşırığı**

Mənbədə haqqında bəhs edilən qərarın qəbul edilməsinə kəskin etiraz edən parlament üzvlərindən birinin adını yazın.

Mövzu: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Sınıf: 9-11

İzah: Hakimiyyətin kommunistlərə (bolşeviklərə) təhvil verilməsinin qərara alındığı parlament iclasında Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və Şəfi bəy Rüstəmbəyov kəskin etiraz bildirmişdir.

Doğru cavab: Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Şəfi bəy Rüstəmbəyov

A variantı 89 sayılı test tapşırığı**B variantı 89 sayılı test tapşırığı****C variantı 89 sayılı test tapşırığı****D variantı 89 sayılı test tapşırığı**

Haqqında bəhs edilən partiyaya hakimiyyətin təhvil verilməsi zamanı qoyulan şərti yazın.

Mövzu: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Sınıf: 9-11

İzah: Parlament iclasında hakimiyyətin kommunistlərə təhvil verilməsi zamanı qoyulan əsas şərtlərdən biri Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması idi.

Doğru cavab: Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması

A variantı 90 sayılı test tapşırığı**B variantı 90 sayılı test tapşırığı****C variantı 90 sayılı test tapşırığı****D variantı 90 sayılı test tapşırığı**

Haqqında bəhs edilən hücum ərəfəsində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində baş verən siyasi böhranın daha da dərinləşməsinin iki daxili səbəbini yazın.

Mövzu: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti

Sınıf: 9-11

İzah: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində baş verən siyasi böhranın daha da dərinləşməsinin daxili səbəbləri Nəsim bəy Yusifbəyli hökumətinin istefa verməsi ilə yanaşı M.Hacınskinin yeni hökumət təşkil edə bilməməsi idi.

Doğru cavab: Hökumətin istefa verməsi,
M.Hacınskinin yeni hökumət təşkil edə bilməməsi